

Hanna Kivimäki

Kenen vastuulla yhdenvertaisuuden edistäminen on?

Selvitys nuorisjärjestöjen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmista ja tuen tarpeesta

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Kulttuurituottaja (AMK)

Kulttuurituotannon tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

16.5.2022

Tiivistelmä

Tekijä:	Hanna Kivimäki
Otsikko:	Kenen vastuulla yhdenvertaisuuden edistäminen on? Selvitys nuorisojärjestöjen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmista ja tuen tarpeesta
Sivumäärä:	50 sivua + 3 liitettä
Aika:	16.5.2022
Tutkinto:	Kulttuurituottaja (AMK)
Tutkinto-ohjelma:	Kulttuurituotannon tutkinto-ohjelma
Ohjaaja:	Kulttuurituotannon lehtori Niina Torkko

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda yleiskuva nuorisoalan järjestöjen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien olemassaolosta ja niiden sisällöistä sekä selvittää, minkälaista tukea järjestöt kaipaavat yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyöhön. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat lukuisissa kansainvälisissä sopimuksissa sekä Suomen perustuslaissa asetettuja arvoja, ja tavoitteena onkin, että jokainen voisi elää yhdenvertaisena kokematta esimerkiksi syrjintää tai häirintää. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kokemusta voidaan selvittää, tukea ja mitata esimerkiksi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien avulla, jotka ovat tämän selvityksen kohteena. Tarkoituksena oli tarjota tietoa ja kehittämissuhteita toimeksiantaja Valtion nuorisoneuvostolle, joka voi käyttää työn kehittämissuhteita osana lakisääteistä arviointityötään.

Opinnäytetyö oli muodoltaan laadullinen ja määrällinen tutkimus. Opinnäytetyön käytännön toteutus muodostui nuorisoalan järjestöille lähetetystä kyselystä 2.3.-7.4.2021, johon saatujen 65 vastauksen avulla oli mahdollista tehdä luotettava selvitys nuorisoalan yhdenvertaisuustyöstä. Aineistonhankintamenetelminä käytettiin kyselyä ja benchmarkingia. Tulokset käsiteltiin teema-analyysin avulla.

Tutkimuskysymyksenä oli selvittää minkälaista tukea ja ohjausta nuorisoalan järjestöt kaipaavat yhdenvertaisuustyöhön ja pohtia, minkä tahon olisi järkevintä sekä resursien että ammattitaidon näkökulmasta tukea nuorisojärjestöjen yhdenvertaisuuskehitystä ja -työtä. Aineistoanalyysissä keskityttiin erityisesti avoimien vastauksien tuomiin näkökulmiin.

Tulosten mukaan enemmistöllä nuorisojärjestöistä on yhdenvertaisuus- tai tasa-arvosuunnitelma ja sen koetaan tuoneen muutoksia toimintaan. Toimijoista, joilla ei ole suunnitelmaa, suurin osa sanoi syyksi sen tarpeettomuuden tai kertoivat yhdenvertaisuustyön sisältyvän jo muihin asiakirjoihin, kuten toimintasuunnitelmaan. Nuorisojärjestöt kokevat yhdenvertaisuuden edistämisen vaatimukset ja velvoitteet epäselviksi ja riittävän tason määrittäminen on heidän kokemuksensa mukaan hankalaa. Nuorisoalalta puuttuu selvä näkemys siitä, mikä taho tukee heitä yhdenvertaisuustyössä.

Avainsanat: nuorisojärjestöt, nuoret, yhdenvertaisuus, tasa-arvo, yhdenvertaisuussuunnitelmat

Abstract

Author: Hanna Kivimäki
Title: Whose responsibility is it to further equality? A report on equity and equality action plans of youth NGOs and their need for support
Number of Pages: 50 pages + 3 appendices
Date: 16 May 2022

Degree: Bachelor of Culture and Arts
Degree Programme: Cultural Management
Instructor: Senior Lecturer Niina Torkko

The goal of this thesis was to create an overview of the content of equity and equality action plans of youth non-governmental organisations and to find out the need for support for the equity and equality development in these NGOs. Equity and equality are mentioned in several international agreements and in the Finnish constitution and the overall goal is that everyone would be provided with the support they need to live an equal life, without discrimination or harassment. The experience of equity and equality can be studied, supported and measured for example with an action plan for equity and equality, and these plans were the subject of this thesis. The goal was to provide knowledge and recommendations for development for the client, State Youth Council. The recommendations can be used as a part of the Council's legislative duties of issuing a statement to the Ministry of Education and Culture regarding the national youth work and policy programme.

This study used both qualitative and quantitative methods. A questionnaire was sent to the youth NGO's during 2.3.-7.4.2021, and with the 65 answers received, creating a comprehensive and reliable picture of the current status of equity work among the youth NGOs was possible. In addition to the survey, benchmarking was used as a study method. The data were analysed using thematic analysis.

The research questions were to find out what kind of support and guidance youth NGOs need for their equality and equity work, and to figure out, which entity would be the wisest to offer support, both from a resource and proficiency point of view. focused on the amount of equity and equality action plans including the content, execution, evaluated impact and the need for support. The material analysis focused specifically on the answers to the open-ended questions.

According to the results, a majority of youth NGOs have an action plan for equity and equality, and it has had a positive impact. Out of those who don't have an action plan, most explained the rationale being, that equity work is included in other documents such as a work plan or it not being necessary. Youth NGOs feel the requirements for equity work being unclear and find it hard to define a level of what is an adequate amount of focus on equity and equality. There is also a lack of knowledge regarding where they should turn for support in their equity and equality work.

Keywords: youth organisations, youth, equity, equality, action plans for equity

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta Suomessa	6
2.1	Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon määrittely sekä keskeinen lainsäädäntö	6
2.2	Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehitys Suomessa	8
2.3	Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat	11
3	Nuorisoala toimintaympäristönä	12
3.1	Nuorisoalan sääntely	12
3.2	Valtakunnalliset nuorisoalan järjestöt	14
4	Menetelmät ja aineisto	17
4.1	Tutkimuskysymykset ja kehittämisprosessi	17
4.2	Opinnäytetyön eettiset näkökulmat	18
4.3	Kysely nuorisoalan järjestöille ja kyselyanalyysi	19
4.4	Benchmarking OKM:n liikunnan vastualueen toimintatavoista	20
5	Selvityksen tulokset	24
5.1	Toimijat ilman yhdenvertaisuussuunnitelmaa	25
5.2	Yhdenvertaisuussuunnitelmien syrjintäperusteet ja hyödynnetyt tukimateriaalit	27
5.3	Suunnitelmien rakenteet ja kohderyhmät	29
5.4	Suunnitelmien toimeenpanon tarkkailu, julkisuus ja käsittely	33
5.5	Suunnitelmien toimeenpano ja esimerkkitoimenpiteet	36
5.6	Suunnitelmien arviointi	37
5.7	Suunnitelman aikaansaamat muutokset	39
6	Kehittämissuositukset ja pohdintaa prosessista	41
6.1	Kehittämissuositukset	43
6.2	Pohdintaa opinnäytetyöprosessista	49
	Lähteet	51
	Liitteet	57
	Liite 1 Valtakunnallisten nuorisojärjestöjen yleisavustusten hakulomake 2019	57
	Liite 2 Valtakunnallisten nuorisojärjestöjen yleisavustusten selvityslomake 2020	62
	Liite 3 Kysely yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien tilasta nuorisoalan järjestöissä	70

1 Johdanto

Kulttuurituottajat ovat yhteisöllisiä toimijoita, joilla on valmius laatia laajoja toimintaa ohjaavia tai raportoivia asiakirjoja, kuten projektisuunnitelmia tai loppuraportteja sekä kyky ymmärtää lakisääteisiä tehtäviä ja fasilitoida yhteisöjä. (Metropolia, 2021) Kokemukseni mukaan etenkin yhteisöjen fasilitoinnin näkökulmasta on perinteisen kohderyhmätuntemuksen lisäksi äärimmäisen tärkeää tuntea myös yhdenvertaisuuden käsitteistöä, joka auttaa palvelemaan yhä laajempaa toimintakenttää ja moninaisia yhteisöjä. Yhdenvertaisuuden ja moninaisuuden merkitys on tärkeää etenkin innovaatioiden luomisen kannalta ja etenkin naisten osuus johtoasemissa on merkityksellistä, jotta yhdenvertaisuus voi kannustaa innovointiin. Sukupuoli ei ole ainoa tekijä joka yhdenvertaisuuskehityksessä tulee huomioida vaan myös alkuperä ja sosioekonominen tausta vaikuttavat innovaatioiden ja niiden positiiviseen taloudelliseen vaikutukseen. (Lorenzo, Voigt, Schetelig, Zawadzki, Welp, Brosi, 2017) Suomalaisen taidekentän sukupuolisegregaation tutkimuksissa on selvinnyt, että vaikka naistoimijoiden määrä kasvaa, on naistoimijoiden tulotaso pysynyt miehiä alhaisempana. (Rensujeff, 2014, s.129)

Vaikka kulttuuriala nimensä mukaisesti kerää yhteen toimijoita erilaisista taustoista niin kielen, ammattitaidon kuin alkuperänkin osalta, on silti oletettava, että Suomen ollessa Euroopan unionin rasistisin maa tummaihoisia henkilöitä kohtaan rasismia esiintyy myös kulttuurialalla. (Euroopan perusoikeusvirasto, 2018, s.13) Kulttuurialalla esimerkiksi romaniväestöä taiteentekijöinä arvostetaan, mutta taiteentekijät ovat silti ilmaisseet kokevansa ennakkoluuloja ja rasismia. (Svart, 2019, s.44) Kulttuurialalla tehdään työtä monikulttuurisuuden eteen ja rasismia vastaan avustuksien ja apurahojen avulla sekä Kulttuuria kaikille -palvelun avulla. (Roiha, 2016) Tästä huolimatta Suomi on "käytännössä (...) huomattavasti vähemmän multikulturalistinen kuin miltä lainsäädännön valossa näyttää". (Pyykkönen, Saukkonen, 2015)

Kulttuurituotannon tutkinto-ohjelman opetussuunnitelma tarjoaa erinomaiset valmiudet järjestössä toimimiseen ja järjestöjen kehittämiseen. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry (2020, s.16) suosittelee opinnäytetyön tehtäväksi siltä aihealueelta, jolle opinnot ovat painottuneet. Opintojeni aikana olen suorittanut kaikki harjoitteluni ja itsenäiset projektityöni nuorisoalalla: nuorisjärjestöissä sekä nuorisoalan palvelujärjestöissä. Kulttuurituottajan opinnoista olen saanut moninaiset projektinhallintataidot ja kyvyn kehittää toimintaa, ja tämä yhdistelmä on omiaan järjestötyössä menestymiseen. Yhdenvertaisuus on teema, josta olen kiinnostunut ensin oman vähemmistötaustani vuoksi, ja myöhemmin opintojeni aikana olen tunnistanut kulttuurituottajan roolin yhteisön luojana ja siten myös yhdenvertaisuuden edistäjänä.

Kaikkien ihmisten tulisi voida elää turvassa ja yhteiskunnassa, jossa he eivät kohtaa syrjintää. Tällainen tilanne ei kuitenkaan vielä toteudu Suomessa, vuosikymmenien työstä huolimatta. Jotta Suomesta voisi tulla aidosti yhdenvertainen maa ja yhteiskunta, jossa kukaan ei kohtaa syrjintää, tarvitaan syrjinnän vastaisia toimia. Esimerkiksi eurobarometritutkimuksen mukaan enemmistö eurooppalaisista kannattaa syrjinnän vastaisia toimia. (Euroopan komissio, 2019) Syrjintä, kiusaaminen, seksuaalinen häirintä ja ulossulkemisen kokemukset ovat yhä ongelmia Suomessa. Valtakunnallisessa kouluterveyskyselyssä perusopetuksen 8.- ja 9.-luokkalaisista 28,6 % ilmoitti kokeneensa syrjintää koulussa tai vapaa-ajalla vuonna 2021 esimerkiksi sukupuolen, painon, seksuaalisen suuntautumisen tai kielen vuoksi. (THL, 2021) Kiusaaminen ja syrjintä vaikuttavat mielen terveyteen, fyysiseen terveyteen ja lasten sekä nuorten kasvuun. (MLL, 2021) Syrjitty tuntee ahdistusta, alakuloa, vihaa ja katkeruutta, joten erityisesti lapsiin ja nuoriin kohdistuvassa toiminnassa tulisi keskittyä toimenpiteisiin, jolla syrjintää voidaan ehkäistä. (Kangasniemi, 2008)

Suomessa on tuhansia nuorisoalan toimijoita: järjestöjä, yrityksiä, säätiöitä ja julkishallinnollisia toimijoita, kuten seurakunnat ja kunnallisen nuorisotyön toteuttajat. Toimijat ovat lähes poikkeuksetta riippuvaisia julkisesta rahoituksesta, jota nuorisoalalla myöntävät muun muassa opetus- ja kulttuuriministeriö, Ope-

tushallitus, kunnat ja aluehallintovirastot (Nuorisotilastot, 2021). Toimijoita ohjaavat nuorisolaki (1285/2016) ja valtioneuvoston asetus nuorisotyöstä ja -politiikasta (211/2017). Nuorisoala on kenttänä moninainen, ja kokemukseni mukaan monissa tilanteissa selvitys- ja tutkimustiedon löytäminen voi olla haastavaa monien eri tahojen osallistumisen vuoksi.

Nuorisoalan järjestöjen rooli nuorten kasvun ja kehityksen tukemisessa on kokemukseni mukaan Suomessa äärimmäisen merkittävä. Kunnallisen nuorisotyön, järjestönuorisotyön sekä seurakuntien tekemän nuorisotyön tiivis yhteistyö oppilaitosten kanssa mahdollistaa sen, että yhä useammalla nuorella on mahdollisuus harrastaa, löytää kavereita ja kokea kuuluvansa erilaisiin yhteisöihin. Nuorten tukiverkostot koostuvat monista eri tahoista ja aikuisista, jotka nuoren elämässä ovat mukana erilaisissa rooleissa. Yhdenvertaisen nuoruuden kokemukseen on siten vaikutusvaltaa monilla eri tahoilla, ja olen omien kiinnostuksen kohteideni ja omien nuoruuden kokemuksieni kautta päättänyt selvittämään erityisesti nuorisojärjestöjen roolia yhdenvertaisuuden edistäjänä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Valtioneuvosto hyväksyy joka neljäs vuosi valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma VANUPOn. Ohjelma (jatkossa VANUPO) sisältää tarkemmat tavoitteet valtakunnalliselle nuorisotyölle ja -politiikalle ja niiden tukemiselle. Työs-kentelin opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisotyön ja -politiikan vastuualueella, kun VANUPOa valmisteltiin, ja koin monet ohjelmassa asetetut tavoitteet kiinnostaviksi aiheiksi. Yhdenvertaisuus on ollut teema, jonka merkitys on ensin nousnut esiin ja sittemmin kasvanut merkittäväksi oman työ- ja järjestökokemukseni aikana vuosien 2012-2021 välillä, ja siksi lähdinkin tarkastelemaan VANUPOn yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyviä kirjauksia mahdollisina opinäytetyöaiheina. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2020)

VANUPOssa 2020-2023 määritetään kolme tavoitetta. Yksi näistä kolmesta tavoitteesta (2.3) on: ”Nuori luottaa yhteiskuntaan – yhdenvertaisuus ja turvallisuus vahvistuvat”. Tämän alatavoite on ”Tunnistetaan syrjiviä rakenteita ja lisä-

tään nuorten valmiuksia toimia syrjintätilanteissa.” (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2020) Opinnäytetyöni tukee VANUPO:n toimenpidettä ”Tarkastellaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmia ja niissä asetettavia toimenpiteitä ja tavoitteita syrjinnän ehkäisemiseksi. Tehdään havaintojen perusteella täydentäviä ja vahvistavia toimenpiteitä.” Selvityksen päätehtävänä on luoda yleiskuva nuorisoalan toimijoiden yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmista (jatkossa suunnitelma) ja koostaa yhteen kehittämistoimenpiteet, joita nuorisoalalla voidaan tehdä yhdenvertaisuustyön tukemiseksi. Tutkimuskysymyksenäni on selvittää minkälaista tukea ja ohjausta nuorisoalan järjestöt kaipaavat yhdenvertaisuustyöhön ja pohtia, minkä tahon olisi järkevintä sekä resurssien että ammattitaidon näkökulmasta tukea nuorisjärjestöjen yhdenvertaisuuskehitystä ja -työtä. Tämän opinnäytetyön tilaajana toimii Valtion nuorisoneuvosto, joka voi hyödyntää kehittämistyön tuloksia lakisääteisessä arviointityössään. Myös opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisotyön ja -politiikan vastuualue voi hyödyntää tuloksia nuorisoalan toimijoille tarjottavan tuen ja yleisavustusprosessin valmistelutyössä.

Voidaksemme kehittää nuorisoalan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tilaa sekä tarjota tukea nuorisoalan toimijoille yhdenvertaisuuden edistämiseen, tulee ensin selvittää, minkälainen nuorisoalan lähtötilanne on. Selvitän lähtötilannetta ensin kartoittamalla yhdenvertaisuussuunnitelmien tilaa, sisältöä, seurantaa sekä tuen tarvetta. Lähtötilanteen kartoituksen jälkeen keskityn erityisesti pohtimaan minkälaisia kehittämistoimenpiteitä nuorisjärjestöjen sidosryhmiä, kuten valtion nuorisoneuvosto ja opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisotyön ja -politiikan vastuualue, voivat tehdä parantaakseen nuorisoalan toimijoiden valmiuksia parantaa nuorten yhdenvertaisuutta.

Apuna selvityksessä käytän niin yhdenvertaisuutta kuin järjestötoimintaa käsittelevää kirjallisuutta sekä valtionhallinnon tarjoamia materiaaleja yhdenvertaisuuslainsäädännön toimeenpanemisen tueksi. Pyydän kaikilta nuorisotyön ja -politiikan vastuualueelta yleisavustusta saavilta järjestöiltä vastauksia laatimaan selvityskyselyyn. Selvitän, miten yhdenvertaisuus käsitteenä koetaan järjestöissä, miten yhdenvertaisuussuunnitelman toimenpiteet määritellään ja miten yhdenvertaisuuden kokemusta arvioidaan. Kerätyn tiedon avulla voin luoda

kokonaiskuvan yhdenvertaisuussuunnitelmien sisällöistä ja selvittää, minkälaista tukea nuorisoalan toimijat kaipaavat yhdenvertaisuuskehitykseen, jotta nuorisoala olisi aidosti yhdenvertainen ja jokainen nuori voisi kokea kuuluvansa joukkoon lähtökohdistaan riippumatta.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys jakaantuu yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja nuorisoalan yhdyspintoihin, kehitykseen Suomessa ja yhdenvertaisuuden edistämiseen. Kartoitan teoreettisessa viitekehyksessä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokehityksen vaiheet, lakisääteisten yhdenvertaisuussuunnitelmien materiaalit sekä nuorisoalan erityispiirteet. Kerään aineistoa määrällisellä ja laadullisella kyselyllä, analysoin tutkimustuloksia teoreettisen viitekehityksen avulla, keskittyen luomaan kattavan kokonaiskuvan yhdenvertaisuussuunnitelmien nykytilasta nuorisoalalla sekä laatimaan kehitystoimenpiteitä toimeksiantajalle.

Kokemukseni ja opinnäytetyön aikana tekemäni lähdekartoituksen mukaan enemmistö nykyisistä selvityksistä, tutkimuksista tai tutkimuksellisista kehittämistöistä keskittyy yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien laatimiseen ja laatimista tukeviin ohjeistuksiin. Allianssi on laatinut ”Nuorisotyöstä Suomessa 2019” -selvityksen yhdessä sidosryhmien kanssa, jonka vastaajista 54 % ilmoittaa heidän taustatahollaan olevan yhdenvertaisuussuunnitelma tai vastaava. (Nuorisotyöstä Suomessa, 2019) Muut tutkimukset yhdenvertaisuudesta ovat kokemukseni mukaan toiminnallisia opinnäytetöitä, joissa laadittu suunnitelma toimii kehittämistyön tai toiminnallisen opinnäytetyön valmiina tuloksena.

Tutkimuksia yhdenvertaisuussuunnitelmista on laadittu vaihtelevasti yhdenvertaisuuslain piirissä olevien toimijoiden suunnitelmista, eli oppilaitoksista sekä yli 30 henkilöä työllistävistä toimijoista ja julkishallinnon instituutioista. Tasa-arvolain muutoksen yhteydessä vuonna 2015 lakiin täydennettiin perusopetuksen oppilaitoksille velvoite laatia tasa-arvosuunnitelma, ja näiden tilaa selvitettiin ensimmäistä kertaa vuonna 2019. (Mikkola, 2020) Nuorisobarometri on vuosittain julkaistava tutkimus, jonka Valtion nuorisoneuvosto julkaisee yhdessä Nuorisotutkimusverkoston kanssa. Nuorisobarometrin aiheena on ollut yhdenvertaisuus viimeksi vuonna 2014. Suomessa on tutkittu paljon nuorten ja vähemmistöjen

yhdenvertaisuuskokemuksia, esimerkiksi Euroopan perusoikeusviraston, yhdenvertaisuusvaltuutetun, perusoikeusbarometrin ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL:n toimesta. Nuorisojärjestöjen yhdenvertaisuussuunnitelmia ei ole tutkittu aiemmin ainoana kohderyhmänä näin laajalla näkökulmalla.

2 Yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta Suomessa

2.1 Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon määrittely sekä keskeinen lainsäädäntö

Yhdenvertaisuus on laaja käsite. Se voidaan ymmärtää monin tavoin, ja sitä käytetään usein synonyyminä tasa-arvolle. Tässä työssä puhutaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmista ajatuksena se, että suunnitelmalla pyritään edistämään kaikkien nuorten oikeutta osallistua yhteiskunnan toimintaan ja elää mielekästä, syrjinnästä vapaata elämää riippumatta omasta toimintakyvystä tai lähtökohdista. Kyselyn ja kehittämistoimenpiteiden osalta tässä työssä käytetään terminä vain yhdenvertaisuutta, sillä lähtökohtaisesti yhdenvertaisuus käsitteenä niin yhdenvertaisuussuunnitelmissa kuin nuorisoalaa ohjaavissa laeissa sisältää tasa-arvoon liittyvät vaatimukset.

Yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta ja syrjinnän kiellosta säädetään muun muassa Suomen perustuslaissa (731/1999), yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014), laissa naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986), sekä edellä mainitun lain muuttamisesta (1329/2014). Suomen perustuslaissa määrätään ihmisten perusoikeuksista, joista yhdenvertaisuus on ensimmäinen. Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia eikä heidän kohteluunsa saa vaikuttaa mikään seuraavista tekijöistä: ikä, alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, poliittinen toiminta, ammattiyhdistystoiminta, perhesuhteet, terveydentila, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen tai sukupuoli-identiteetti tai muut henkilöön liittyvät syyt. Ketään ei saa syrjiä näiden periaatteiden perusteella. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014)

Yhdenvertaisuuden käsitteellä viitataan joko muodolliseen tai tosiasialliseen yhdenvertaisuuteen. Muodollisella yhdenvertaisuudella tarkoitetaan yhdenvertaisuutta lain edessä ja tosiasiallisella yhdenvertaisuudella yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja siten oikeudenmukaisuutta. (Artemjeff, 2017) Tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toimeenpano sisältää esteiden purkamista siten, että yhdenvertaisuustyössä huomioidaan kulttuuriset, sosiaaliset, taloudelliset ja historialliset tekijät, jotka estävät ja vaikuttavat yhdenvertaisuuden toteutumiseen. (Government of Canada, 2021)

Tasa-arvolla tarkoitetaan tasa-arvolain mukaisesti sukupuolten tasa-arvoa, joka toistaiseksi kattaa pääasiallisesti vain naiset ja miehet eikä vielä täysin huomioi muita sukupuolia eli sukupuolivähemmistöjä. Lailla naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (jatkossa tasa-arvolaki) tunnustetaan silti sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu omina tekijöinä ja todetaan, että syrjintä on kiellettyä myös sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun osalta tapauksissa, jossa henkilön fyysiset sukupuolta määrittävät ominaisuudet eivät ole yksiselitteisesti naisen tai miehen. (Tasa-arvolaki 1329/2014) Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan yksilön kokemusta omasta sukupuolestaan, joka voi olla muuta kuin nainen tai mies. Sukupuolen ilmaisulla tarkoitetaan sukupuolen esille tuomista puukeutumisen, käytöksellä, ulkonäöllä tai muilla tekijöillä, jotka kulttuurissamme ovat sukupuolittuneita. (Sukupuolen osaamiskeskus, 2021)

Tasa-arvon käsitteellä viitataan joko muodolliseen tai tosiasialliseen tasa-arvoon. Muodollisella tasa-arvolla tarkoitetaan sitä, että naisia ja miehiä kohdellaan muodollisesti samalla tavalla siten, että esimerkiksi sukupuoli ei ole muodollinen este esimerkiksi työnhaussa tai äänestämisenä. Tosiasiallisella tasa-arvolla tarkoitetaan sitä, että naiset ja miehet ovat lopputuloksessa tasa-arvoisia. (Nieminen, Jauhola, Lepola, Rantala, Karinen, Luukkonen, 2020)

Tosiasiallisen tasa-arvon toteutumiseksi voidaan käyttää esimerkiksi positiivista erityiskohtelua työnhakutilanteessa, jossa kahden suunnilleen yhtä pätevän hakijan väliltä etusijalle asetetaan aliedustettu hakija, mikäli alalla on pula kyseistä

vähemmistöryhmää edustavista työntekijöistä. Positiivista erityiskohtelua voidaan toimeenpanna yhdenvertaisuuslaissa määriteltyjen perusteiden pohjalta, ei ainoastaan eri sukupuolten välillä. (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2021a)

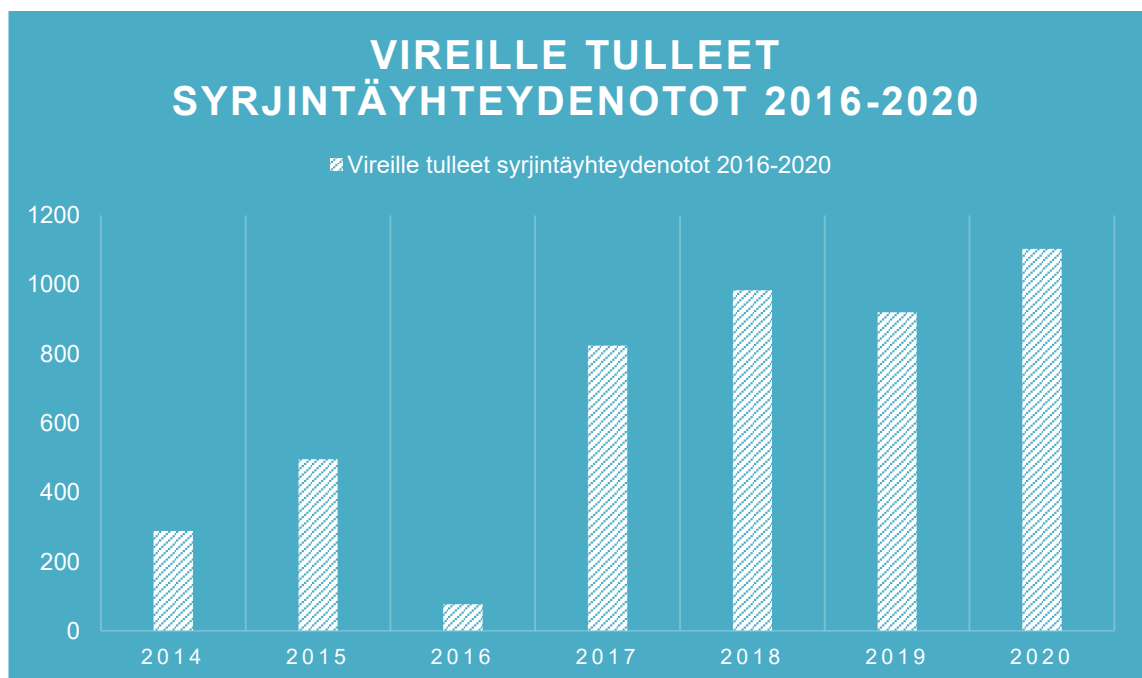
On myös olennaista huomioida, että selvityksen kohteena olevat nuorisoalan toimijoiden, joista lähes kaikki toimivat myös työnantajina, tulee huomioida myös työsopimuslain (55/2001) ja työturvallisuuslain (738/2002) asettamat velvoitteet. Tällaisia velvoitteita ovat esimerkiksi työnantajan vastuu kohdella työntekijöitä tasapuolisesti sekä vastuu selvittää työskentelyolosuhteiden haitta- ja vaaratekijät ja pyrkiä poistamaan tällaiset tekijät tai arvioida niiden merkitys työntekijöiden turvallisuudelle ja terveydelle. (Työturvallisuuslaki 738/2002)

Työnantajan vastuulla on siis mahdollistaa työntekijälle turvallinen ympäristö työskentelyyn ja sisäministeriön teettämän katsauksen mukaan ”Tosiasiallinen yhdenvertaisuus turvallisuudessa tarkoittaa yhtä hyvää turvallisuutta eri yksilöille ja väestöryhmille niiden lähtökohtaisen tilanteen, turvallisuustyön ja palvelujen lopputuloksena.” (KPMG, 2018) Sisäministeriön teettämässä katsauksessa tunnistetaan myös moniperusteinen haavoittuvuus, jossa yksilö kuuluu useampaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslain perusteeseen, esimerkiksi seksuaalivähemmistöön kuuluva vammainen.

2.2 Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehitys Suomessa

Yhdenvertaisuuslakia on viimeksi päivitetty vuonna 2015, jolloin uudistuksen tavoitteena oli tarkentaa etenkin syrjinnän ehkäisyyn liittyviä kirjauksia sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneiden oikeusturvaa. Lain päivittämisen yhteydessä aiempi vähemmistövaltuutetun tehtävä muutettiin yhdenvertaisuusvaltuutetuksi ja aiemman vähemmistövaltuutetun mandaatti pelkästään etnisen syrjinnän valvomisesta laajennettiin koskemaan kaikkea syrjintää. Lakisääteisen yhdenvertaisuusvaltuutetun toimiston tehtävänä on ”valvoa yhdenvertaisuuslain noudattamista sen mukaan kuin sanotussa laissa säädetään sekä yleisesti edistää yhdenvertaisuuden toteutumista ja ehkäistä syrjintää.” (Yhdenvertaisuuslaki 1326/2014, 3 §) Tehtäviin kuuluu aiemman lisäksi myös tiedotuksen ja koulutuksen edistäminen, ja yhdenvertaisuusvaltuutettu onkin laatinut useita oppaita yhdenvertaisuuden tukemiseksi.

Muutos laajemman syrjinnän ehkäisemisestä ja valvonnasta ei kuitenkaan ollut pelkästään positiivinen, sillä aiemmin vähemmistövaltuutetun tehtävistä kirjattiin tiukasti siten, että valtuutetun toimiala oli: “Etnisen syrjinnän ehkäisyä, hyvien etnisten suhteiden edistämistä, etnisten vähemmistöjen sekä ulkomaalaisten aseman ja oikeuksien turvaamista, etnisen syrjimättömyyden periaatteen valvontaa sekä ihmiskauppaan liittyvää raportointia varten sisäasiainministeriön yhteydessä on vähemmistövaltuutettu.” (Laki vähemmistövaltuutetusta 660/2001) Nykyisessä laissa yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtäviksi määritellään neuvonta, lausuntojen sekä selvitysten laatiminen, raporttien julkaisu, tiedotuksen edistäminen ja muita ylätasoon tehtäviä. Ero tehtävien tarkkuuden määrittelyssä on selkeä. Yleisesti muutos yhden syrjinnän muodon tarkkailusta yleiseen syrjinnän ehkäisyyn on kuitenkin positiivinen, sillä viimeisenä vähemmistövaltuutetun tehtävää hoitanut Eva Biaudet kommentoi vähemmistövaltuutetun toimiston saavan yhteydenottoja myös muista syrjintätapauksista esimerkiksi vammaisuuden tai seksuaalisen suuntautumisen johdosta. (Lehtovaara, 2013)

Kuvio 1. Tilannekuva vireille tulleista Yhdenvertaisuusvaltuutetun syrjintäyhteydenotoista vuosina 2014–2020. (Lähde: Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2020c ja 2021b)

Yhdenvertaisuusvaltuutetun viran perustamisen jälkeen syrjintäyhteydenottojen määrä on ollut selkeässä kasvussa, poikkeuksena pieni lasku yhteydenotoissa

vuonna 2019. Yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan yleisimpiä syrjintäperusteita yhteydenotoille ovat olleet jo muutaman vuoden ajan alkuperä, vammaisuus ja muu henkilöön liittyvä syy. Muut henkilöön liittyvät syyt ovat liittyneet tilanteisiin, joissa henkilö on työtön, käyttää osoitteenaan poste restantea tai tällä on luottohäiriömerkintä. Positiivista yhteydenottoilastossa on se, että ikään perustuvat yhteydenotot suhteessa aiempiin vuosiin laskivat vuonna 2020.

Sisäministeriön vuonna 2010 teettämässä laaja-alaisessa tutkimuksessa selvitettiin 10–17-vuotiaiden syrjintäkokemuksia, ja vastaajista 34 % ilmoitti kokeensa ainakin joskus jonkinlaista syrjintää. (Kankkunen, Harinen, Nivala, Tapio, 2010) Nuorisobarometrissa on selvitetty vuodesta 2013 saakka, kokevatko vastaajat kuuluvansa johonkin vähemmistöön. (Kiilakoski, 2021)

Kuvio 2. Vähemmistökokemukset vuonna 2020 ja 2021 sukupuolittain. (Lähde: Kiilakoski 2021)

Ottaen huomioon sisäministeriön tutkimuksen ja Nuorisobarometrin erilaiset kohderyhmät, voidaan päätellä, että ikä vaikuttaa kykyyn tunnistaa itseensä kohdistuvaa syrjintää. Sisäministeriön tutkimuksessa syrjinnän yleisyyttä ei yhdis-

tetty vähemmistöryhmään kuulumiseen, kun taas Nuorisobarometrissä linkki vähemmistöön kuulumisen ja syrjäytymiskokemusten välillä oli vahva. Vähemmistökokemuksia ilmoittaneiden joukosta 55 % ilmoitti tulleen vähintään joskus syrjityksi. (Kiilakoski, 2021).

2.3 Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat

Yhdenvertaisuus- sekä tasa-arvolakien mukaan viranomaisella, koulutuksen järjestäjällä ja työnantajalla, jonka palveluksessa on säännöllisesti vähintään 30 henkilöä, on oltava suunnitelma yhdenvertaisuuden edistämistä koskevista toimenpiteistä, eli yhdenvertaisuus-, tasa-arvosuunnitelma tai vastaava asiakirja (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014). Tässä työssä tarkasteltavalla toimialalla eli nuorisoalalla yhdenvertaisuus- tai tasa-arvosuunnitelmat eivät ole lakisääteisiä, mutta suunnitelmien lakisääteisyys koskee myös nuorisoalan yli 30 henkilöä työllistäviä toimijoita, joita tosin on käsitykseni mukaan vain kourallinen.

Yhdenvertaisuus- tai tasa-arvosuunnitelmille ei ole yhteistä pohjaa vaan yleisenä tavoitteena on yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolakien mukaisten tavoitteiden edistäminen. Tasa-arvolaki asettaa suunnitelmalle seuraavat tavoitteet: selvitys oppilaitoksen tai työpaikan tasa-arvotilanteesta, toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi sekä arvio aiempien suunnitelmien toimenpiteiden toteutuksesta ja tuloksista. (L 609/1986) Suunnittelun tueksi eri tahoille kuten kunnille, oppilaitoksille ja järjestöille on laadittu monia erilaisia oppaita niin viranomaisten kuin muidenkin toimijoiden puolesta. Materiaalia suunnittelun tueksi löytyy valtavasti, mutta epäselvää on se, löytävätkö suunnitelmien laatijat tukimateriaaleja.

Vuosi	Oppaan nimi	Laatijataho	Kohderyhmä	Erytyspiirteet
2019	Kaikki mukana? Yhdenvertaisuussuunnittelun opas nuorisotyöhön	Koordinaatti, Oulun kaupunki	Kunnan nuorisopalvelut ja nuorisotyöntekijät	Nuorten identiteettien moninaisuuden huomiointi herkkyydellä ja syrjivien käytänteiden tunnistaminen
2019	Mukana! Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö toisella aseteella	Opetushallitus	Toisen asteen oppilaitokset	Laaja opas tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön aloittamiseen, kehittämiseen, arviointiin ja tarvittavaan tietopohjaan
2019	Yhdenvertaisuuden edistäminen työpaikalla	Työsuojeluhallinto	Työnantajat	Opas lakisääteisen suunnitelman laatimiseen

2019	Kaikkien kasvojen kunta	Suomen Kuntaliitto	Kunnat	Opas lakisääteisen suunnitelman laatimiseen
2018	Yhdenvertaisuussuunnittelu vastaanottokeskuksissa	Oikeusministeriö	Vastaanottokeskusten työntekijät	Yhteisöllisen yhdenvertaisuussuunnittelun näkökulman ja hyvien väestösuhteiden edistämisen huomioiminen
2016	Koulu vailla vertaa!	Rauhankasvatustutkimuskeskus	Perusopetuksen oppilaitokset	Opas on julkaistu osana opetushallituksen rahoittamaa Yhdenvertaisuuden osaajaksi -täydennyskoulutushanketta
2015	Tasa-arvolaki, oppilaitokset ja sukupuolen moninaisuus	Sosiaali- ja terveysministeriö	Perusopetuksen oppilaitokset	Esite on tiivis opas jokaiselle koulujen henkilökuntaan kuuluvalla sukupuolen moninaisuuden peruskäsitteistä ja toimista moninaisuuden huomioimiseksi
2015	Tasa-arvotyö on taitolaji	Opetushallitus	Oppilaitokset	Opas kohdistuu erityisesti sukupuolten tasa-arvon edistämiseen
2014	Yhdenvertaisuussuunnittelun opas yksityiselle sektorille	Suomen yritysvastuuverkosto FIBS	Yritykset	Tuotettu osana YES - Yhdenvertaisuus EtuSijalle -hanketta
2013	Oppia kaikille!	Sisäasiainministeriö	Perusopetuksen oppilaitokset	Tuotettu osana YES - Yhdenvertaisuus EtuSijalle -hanketta
2011	Kop kop - Pääseekö sisään?	Sisäasiainministeriö	Urheilu- ja nuorisjärjestöt	Tuotettu osana YES - Yhdenvertaisuus EtuSijalle -hanketta, kirjoittajaryhmässä järjestöjen edustus
2010	Yhdenvertaisuussuunnittelun opas	Sisäasiainministeriö	Viranomaiset	Laatinut työryhmä, jonka kokoonpanossa mukana viranomaisia, järjestöjä ja yhdenvertaisuustoimijoita

Taulukko 1. Kooste erilaisista julkisen sektorin toimesta laadituista oppaista yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnittelun tueksi eri kohderyhmille.

3 Nuorisoala toimintaympäristönä

3.1 Nuorisoalan sääntely

Nuorisoalan toimijat voidaan jakaa kolmeen kategoriaan: kunnalliseen nuorisotyöhön, kirkon nuorisotyöhön ja järjestöjen tekemään nuorisotyöhön. Selvityksen kohderyhmänä ovat valtionapukelpoiset nuorisoalan valtakunnalliset järjestöt, jotka ovat aiemmassa kategoriaajaossa järjestöjä. Yleisavustuskelpoisten toimijoiden toimintamuoto voi olla järjestön eli yhdistyksen lisäksi myös säätiö (Nuorisolaki 1285/2016 3§). Toimintaa säätelee nuorisolaki sekä valtioneuvoston asetus nuorisotyöstä ja -politiikasta. Nuorisolaissa asetetaan nuorisotyölle ja -toiminnalle sekä tavoitteet että lähtökohdat, jotka ohjaavat myös nuorisoalan

valtionrahoitusta. Nuorisotyöllä tarkoitetaan nuorten kasvun, itsenäistymisen ja osallisuuden tukemista, nuorisopolitiikalla tarkoitetaan nuorten kasvu- ja elinolojen parantamista ja nuorisotoiminnalla nuorten omaehtoista toimintaa. (Nuorisolaki 1285/2016)

Nuorisolaissa (1285/2016, 5 §) määritellään selvityksen toimeksiantajan eli valtion nuorisoneuvoston tehtäväksi valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutusten arviointi nuoriin kohdistuviin päätöksiin. Nuorisolain nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa nuorisotyöstä ja -politiikasta (211/2017, 3 §) tarkennetaan että nuorisoneuvoston tehtävänä on arvioida kerran hallituskaudessa nelivuotista Valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman VANUPO:n toteutusta ja neuvostolla on valtuudet tehdä esityksiä mahdollisista muutostarpeista. VANUPO sisältää tarkemmat tavoitteet valtakunnalliselle nuorisotyölle ja -politiikalle ja niiden tukemiselle. Opinnäytetyöni tarkoituksena on avustaa toimeksiantajaa eli valtion nuorisoneuvostoa arviointityössään.

Selvityksen kohteena olevat toimijat ovat valtionapukelpoisuuden saaneita valtakunnallisia nuorisoalan järjestöjä. Kelpoisuuden saadakseen järjestöjen täytyy edistää nuorisolain tavoitteita, ja sen lisäksi kelpoisuutta arvioidaan samantapaisilla kriteereillä, joilla myönnettäviä avustuksia arvioidaan: "valtakunnallisuus, laatu, laajuus ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja se, miten järjestö edistää nuorten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja osallisuutta." (Nuorisolaki 1285/2016) Poikkeuksina valtionapukelpoisuutta ei myönnetä esimerkiksi yhden koulutusalan järjestölle, kuten korkeakoulun ainejärjestölle, tai järjestäytymistä edistävälle järjestölle, kuten ammattiliiton nuoriso-osastolle.

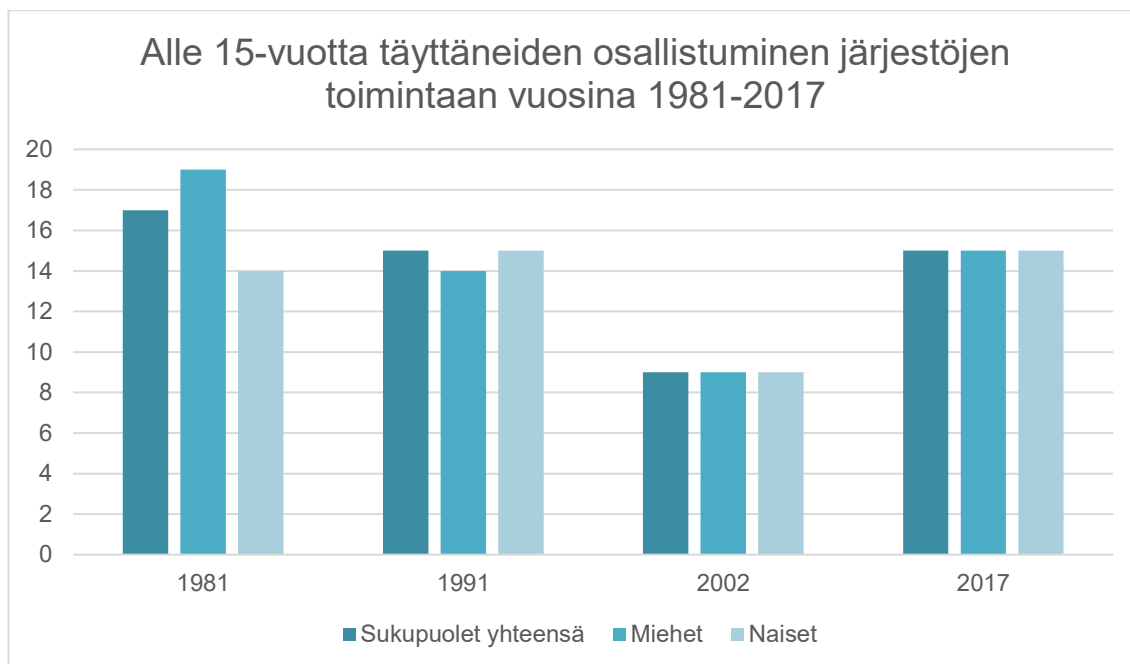
Valtionavustuksen hakemuslomakkeella (Liite 1) esitetään kysymyksiä muun muassa lain tavoitteiden edistämisestä, suunnitellusta avustettavasta toiminnasta tulevalle toimintavuodelle sekä siitä, millä toimenpiteillä järjestö aikoo edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa tulevalla toimintakaudella. Nuorisoalalle myönnettävien yleisavustusten hakukriteereissä yhtenä viidestä on yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen. Suunnitelma ei kuitenkaan ole pakollinen, eikä sitä tarvitse toimittaa hakemuksen liitteissä, kuten sääntöjä, talousarviota

tai toimintasuunnitelmaa. Hakemuslomake ei ole vakio, vaan opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisotyön ja -politiikan vastuualueen viranhaltijat valmistelevat hakemuskysymykset vuosittain. Avustus myönnetään jokaiselle kalenterivuodelle kerrallaan, ja avustuksen käytöstä tulee tehdä selvitys neljän kuukauden kuluessa avustuksen käyttöajan päätyttyä. Selvityslomakkeella (Liite 2) pyydetään arvioimaan hakemuksessa ilmoitettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista, joten yhdenvertaisuuden toteutumista on mahdollista seurata avustettavien tahojen vastauksien välityksellä. Selvityslomakkeella kysytään konkreettisista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen liittyen onko hakijalla yhdenvertaisuus- tai tasa-arvosuunnitelmaa. Kuten tämän selvityksen alussa totean, toimijoiden nykyisistä yhdenvertaisuustoimenpiteistä on saatavilla tietoa yleisavustushakemuksista ja -selvityksistä, mutta tällaista vastaavaa selvitystä konkreettisista yhdenvertaisuuden edistämiskeinoista ja yhdenvertaisuussuunnitelmista, jotka tämän kehittämistyön tavoitteena ovat, ei ole aiemmin tehty.

3.2 Valtakunnalliset nuorisoalan järjestöt

Nuorisoalalla yleisavustuskelpoisia toimijoita syksyn 2021 tietojen mukaan on 117. Yleisavustusta saavat toimijat jaetaan neljään kategoriaan: nuorisojärjestöt, nuorisotoimintaa edistävät järjestöt, nuorisotyötä tekevät järjestöt ja nuorisotyön palvelujärjestöt. Valtionapukelpoiset järjestöt jakautuvat määrältään aiemmin mainittuihin kategorioihin seuraavasti: nuorisojärjestöt 39,3 %; nuorisotoimintaa edistävät järjestöt 0,9 %, nuorisotyötä tekevät järjestöt 43,6 % ja nuorisoalan palvelujärjestöt 16,2 % (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2021a).

Nuorisojärjestöjen toiminta on hyvin moninaista, sisällöt vaihtelevat tietyn eturyhmän edustamisesta ja puolustamisesta (esim. Suomen Lukiolaisten liitto, Varusmiesliitto), lasten ja nuorten kerho- ja leiritoiminnan järjestämiseen (esim. Kansallinen Lastenliitto, Nuorten Kotkien Keskusliitto) ja nuorisoalan järjestöjen palvelemiseen (esim. Suomen Nuorisoalan kattojärjestö Allianssi, Lasten ja nuorten keskus).

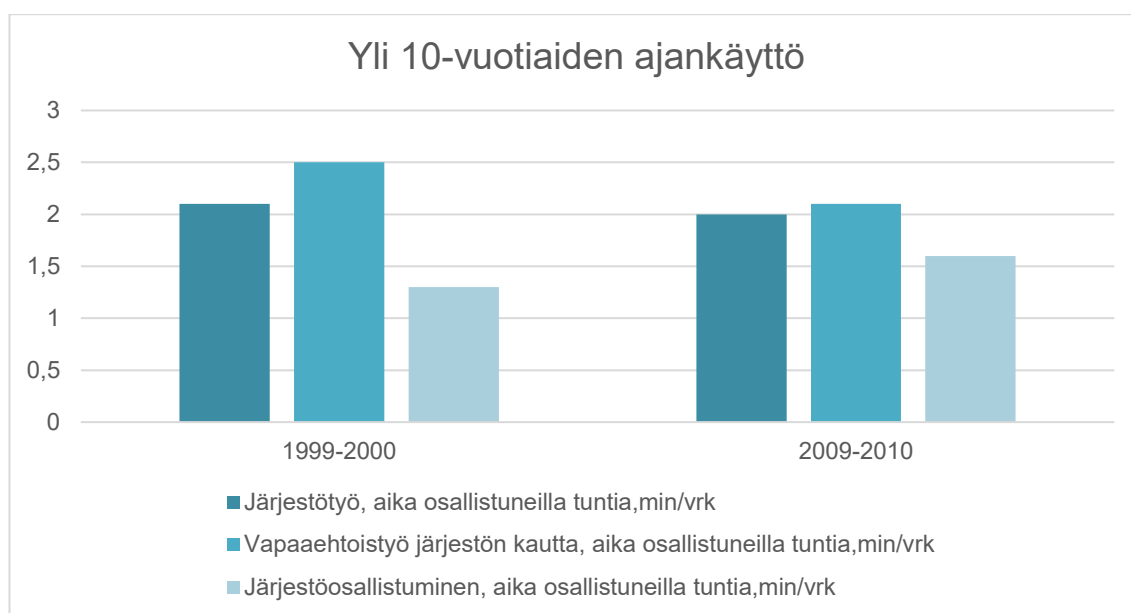
Kuvio 3. Oletko osallistunut jonkin yhdistyksen toimintaan viimeisen 12 kuukauden aikana? (1981, 1991, 2002, 2017) Muuttujina: sukupuoli ja vuosi, opiskelija tai koululainen, järjestöksi määriteltä sitoutumaton opiskelija- tai nuorisoyhdistys. (Lähde: Suomen virallinen tilasto, 2021)

Tietoisuus nuorisoyhdistysten toiminnasta vaihtelee valtavasti. Kokemukseni mukaan esimerkiksi vapaapalokuntatoimintaa järjestävä Suomen Pelastusalan keskusjärjestö ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto ovat tuttuja monelle, mutta esimerkiksi maailmalla asuvien suomalaisten järjestö Suomi-Seura ry on tuttu harvemmalle. (Suomi-Seura, 2022) Järjestöjen koko vaikuttaa tietenkin niiden tunnettuuteen, mutta osavaikutus voi olla myös sillä, että nuorisoyhdistyksiä saatetaan kategorisoida ”kahvikerhoiksi”. Esimerkiksi asenteet puoluepoliittisesti sitoutuneita nuorisoyhdistyksiä kohtaan ovat kokemukseni mukaan usein negatiivisia. ”Harva tuntuu pitävän nuorisoyhdistyksissä toimivaa porukkaa kovin miellyttävänä sakkina. Puhutaan broilerikasvattamoista, joissa kasvaa tavallisesta elämästä vieraantuneita sliipattuja nuorisopoliitikkoja – siis niin kutsuttuja poliittisia broilereita.” (Sundman, 2018)

Järjestötoiminta, etenkin lapsiin ja nuoriin kohdistuva, on kuitenkin valtavan tärkeä osa suomalaista yhteiskuntaa. Järjestötoiminta tarjoaa merkityksellisyyden tunnetta niin vapaaehtoisille kuin toimintaan satunnaisesti osallistuville sekä on

äärimmäisen kustannustehokasta. Vapaaehtoistyön kansantaloudellisia vaikutuksia mitatessa havainnollistettiin, kuinka suuri järjestöjen vapaaehtoistyön kansantaloudellinen vaikutus olisi, mikäli julkinen sektori eli esimerkiksi kunta tai valtio, hoitaisi järjestöjen tehtävät. Juhani Laasanen selvityksessä pyydettiin tutkimuksen kohteena olevia järjestöjä ilmoittamaan arvio vapaaehtoistyöhön käytettyjen tuntien määrästä.

”Jos verrataan järjestöjen vapaaehtoistyön yhteenlaskettua kansantaloudellista arvoa yhtä työtuntia kohden vastaavaan alkuperäiseen arvoon yhtä työtuntia kohden, on ero keskimäärin 6,5-kertainen. Tämä on tulkittavissa siten, että järjestöjen vapaaehtoistyöhön sijoitetulla yhdellä eurolla saadaan noin kuusinkertainen tuotos yhtä työtuntia kohti laskettuna. Tulos antaa hyvän kuvan vapaaehtoistyön kansantaloudellisesta vaikutuksesta ja merkityksestä.” (Laasanen, 2011, s.19)

Kuvio 4. Yli 10-vuotiaiden ajankäyttö. Muuttujina: käytetty aika ja aika osallistuneilla. (Lähde: Suomen virallinen tilasto, 2009)

”Ajankäyttötutkimus on haastattelututkimus, johon osallistuvat pitävät kahden vuorokauden ajan tarkkaa kirjaa ajankäytöstään. Eri toimintoihin käytetyn ajan lisäksi selvitetään ajankäytön päivä- ja viikkorytmejä sekä yhdessäoloa.” (Suomen virallinen tilasto, 2009) Tilastossa järjestö- ja vapaaehtoistyöhön on sisälly-

tetty järjestötyö sekä vapaaehtoistyö järjestön kautta. Järjestöosallistuminen luokituu Osallistuvaan toimintaan, jossa toisena kategoriana on myös uskonnollinen toiminta, jota ei yllä olevaan taulukkoon ole sisällytetty.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyön tulisi olla koko yhteiskunnan eri ikäryhmät ja sosioekonomiset luokat läpileikkaavaa, mutta työ tulisi erityisesti kohdistaa lapsiin ja nuoriin siksi että he ovat alttiimpia sosiaalisille vaikutuksille, niin positiivisessa kuin negatiivisessakin merkityksessä. YK:n lapsen oikeuksien julistuksessa todetaan, että lapsia tulee suojella sellaisilta toiminnoilta, jotka saattavat kasvattaa näiden taipumuksia rodulliseen, uskonnolliseen tai muunlaisen syrjintään. (Unicef, 2022) Yhteiskunnan lisääntyvä moninaisuuden arvostus näkyykin jo nuorten asenteissa, sillä nuoret ikäluokat pelkäävät kaikista ikäryhmistä vähiten maahanmuuton kielteisiä vaikutuksia. (Inglehart & Norris, 2016) Elinkeinoelämän valtuuskunta EVAn tilaaman, nuorten asennoitumista maahanmuuttoon koskevassa tutkimuksessa on erotettavissa kritiikki maahanmuuttopolitiikkaa kohtaan ja asenteet maahanmuuttajia kohtaan, jotka eivät tutkittavien nuorten osalta kulje käsi kädessä. Maahanmuuttopolitiikan suhtautumiset riippuvat yksilön omista arvoista ja poliittisista mielipiteistä, mutta kriittisyyden maahanmuuttopolitiikkaa kohtaan ei tulisi yhdenvertaisuuden näkökulmasta tarkoittaa myös kriittisyyttä maahanmuuttajia kohtaan, ja tämä on EVAn tutkimuksen tulosten perusteella toteutunut. (Apunen, Haavisto, Hopia, Toivonen, 2016)

4 Menetelmät ja aineisto

4.1 Tutkimuskysymykset ja kehittämisprosessi

Opinnäytetyöni keskeinen tavoite on koostaa kattava selvitys nuorisoalan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien tilasta ja sisällöistä, sekä tarjota työn tilaajalle jatkotoimenpiteitä esimerkiksi tukitoimenpiteiden myötä.

Pää tutkimuskysymykseni on selvittää minkälaista tukea ja ohjausta nuorisoalan järjestöt kaipaavat yhdenvertaisuustyöhön ja pohtia, minkä tahon olisiärkevintä

sekä resurssien että ammattitaidon näkökulmasta tukea nuorisojärjestöjen yhdenvertaisuuskehitystä ja -työtä. Selvitystä tukevat alakysymykset ovat:

1. Kuinka suurella osalla nuorisoalan järjestöistä on yhdenvertaisuus- tai tasa-arvosuunnitelma ja minkälainen suunnitelmien sisältö on?
2. Miten yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmia toimeenpannaan?
3. Minkälaisia vaikutuksia yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmilla on ollut nuorisoalan toimijoiden toiminnassa?
4. Minkälaista tukea ja ohjausta toimijat kaipaavat yhdenvertaisuuden edistämiseen ja kenen toimesta?

Aloitan selvitykseni kartoittamalla nuorisoalan yhdenvertaisuustyön kehityskohteita sähköisen kyselyn (Liite 3) avulla ja käytän opetus- ja kulttuuriministeriön liikunnan vastuualuetta benchmarkattavana vertailukohteena. Pyrin selvityksessä löytämään kyselyn avulla selvitettäviin ongelmiin uusia toimintamalleja, jotka toimivat tämän työn kehittämisehdotuksina toimeksiantajalle.

4.2 Opinnäytetyön eettiset näkökulmat

Tehdessäni opinnäytetyötä aineistonhankinnan näkökulmasta yksi tärkein huomioitava tekijä on ollut kyselyn riippumattomuus ja kysymysten mahdollisimman neutraali muotoilu, jotta kysymysten asettelu ei merkittävästi ohjaa vastaajia.

Kyselyn kohderyhmä ovat opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisotyön ja -politiikan vastuualueen myöntämien järjestöavustusten saajat, joiden yhteystiedot kerätään osana avustushakua. Tiedot ovat julkisuuslain mukaisesti saatavilla opetus- ja kulttuuriministeriön kirjaamosta. Kysely lähetettiin vastaajajoukolle opetus- ja kulttuuriministeriöstä, jonka lisäksi lähetin myös itse muistutusviestejä kohderyhmälle. Minun haltuuni muodostunut henkilörekisteri kyselyn jakamiseen on vain minun hallussani ja tuhoataan kun opinnäytetyö julkaistaan. Kyselyssä ei ole pyydetty muita yksilöiviä tietoja vastaajasta kuin taustajärjestö, jotta kyselyn anonymiteetti säilyy. Kysely on jaettu myös Nuorisoalan kattojärjestö Allianssin ylläpitämään Nuorisoalan tekijät -Facebook-ryhmään, johon liittyminen on vapaaehtoista. Kyselyn kohderyhmää ei ole painostettu vastaamaan kyselyyn, vaan vastaaminen on ollut vapaaehtoisuuteen perustuvaa. Työssä käytetyt

tiedoksiantohaastattelut on toteutettu haastateltavien suostumuksella joko kirjallisesti tai suullisesti. Haastattelujen aineisto on vain työn tekijän hallussa ja tuhoetaan kun opinnäytetyö julkaistaan. Tiedoksiantohaastatteluihin osallistuminen on perustunut vapaaehtoisuuteen ja tiedot on vahvistettu kertaalleen myös haastattelujen jälkeen ennen työn valmistumista oikeellisuuden vahvistamiseksi.

4.3 Kysely nuorisoalan järjestöille ja kyselyanalyysi

Toteutin määrällisen ja laadullisen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien tilaa selvittävän kyselyn sähköisenä kyselytutkimuksena, joka lähetettiin kaikille nuorisoalan yleisavustuskelpoisille toimijoille. Laatimani kyselylomake on kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän mukainen. Kysely toteutettiin poikittaistutkimuksena, eli se oli kertaluontoinen ja kyselyn vastaamisaika rajoitettiin reilun kuukauden mittaiseksi 2.3.-7.4.2021. Kyselyn tarjoama aineisto on laaja vastaajamäärästä huolimatta, ottaen huomioon kokonaispotentiaalın vastaajamäärässä. Aineisto analysoitiin teema-analyysin avulla.

Lähetin kyselyn yleisavustuksien saajien hakemuksissa ilmoitetuille yhteyshenkilöille, pääasiassa toimitus- ja toiminnanjohtajille sekä pääsihteereille. Tämän lisäksi kyselyä jaettiin ”Nuorisoalan toimijat” -Facebook-ryhmässä. Kyselyyn saatiin 65 vastausta, jolloin tavoitellun vastaajajoukon vastausprosentti on 61 %. Vastausten virhemarginaali on n. 8 %, mutta tulosten voidaan silti olettaa kuvaavan nuorisojärjestöjen yleisiä mielipiteitä. Kyselyn vastaajajoukko koostuu monipuolisesti nuorisoalan toimijoista. Nuorisoalan toimijoiden digitaatiojen vuoksi sähköinen kysely oli loogisin tapa kerätä aineistoa selvitystä varten. Kyselyn laatimisen pohjaksi keskusteluja käytiin opetus- ja kulttuuriministeriön virkamiesten kanssa sekä valtion nuorisoneuvoston arviointijaoston kanssa. Kyselyn käyttämisessä pääasiallisena aineistona oli se etu, että vastausten kerääminen laajalta kohderyhmältä oli vähemmän työlästä kuin esimerkiksi haastattelututkimuksen toteuttaminen olisi ollut. Mikäli kyseessä olisi ollut esimerkiksi YAMK-opinnäytetyö olisi valinnut toiseksi menetelmäksi havainnoinnin, jotta olisi päässyt tarkastelemaan, miten esimerkiksi yhdenvertaisuussuunnitelman toimenpiteitä toteutetaan jonkin vastaajajärjestön tapahtumalla.

Kyselyn laadinnan lähtökohtana oli laatia kysely, jonka vastaukset tukevat opin-
näytetyön tutkimuskysymyksiä. Kyselyn vastauksia kerättiin, jotta saadaan en-
simmäistä kertaa Suomen nuorisoalan historiassa kooste siitä, onko nuori-
soalan toimijoilla yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmia, mikä suunnitel-
mien sisältö ja niiden vaikutus toimintaan on ja minkälaisia tukitoimenpiteitä
nuorisoalan toimijat kaipaavat yhdenvertaisuuden edistämiseen. Vastauksia
vastaanotettiin sekä suomeksi että ruotsiksi.

Enemmistö kyselylomakkeen kysymyksistä vastausvaihtoehtoineen pohjautuu
objektiiviseen tietoon, esim. toimijan kategoria, jäsenmäärä, suunnitelman ra-
kenne. Avoimia kysymyksiä käytettiin varovaisesti niin, että tutkimuskysymysten
kannalta olennaisiin kysymyksiin tarjottiin valmiit vastausvaihtoehdot. Avoimia
kysymyksiä oli kuusi kappaletta ja ne päätettiin yhdessä toimeksiantajan kanssa
jättää avoimeen muotoon, jotta vastausvaihtoehdot eivät ohjaisi vastauksia lii-
kaa. Kyselylomakkeessa ei vaadittu yksilöiviä tietoja, ainoastaan tieto järjestön
yleisavustuskategoriasta ja järjestön ohjeellisesta jäsenmäärästä. Kyselyssä oli
vapaaehtoisena mahdollisuus kertoa nuorisoalan toimijan nimi. Tämä lähtö-
kohta haluttiin sallia, jotta vastaajat voisivat vastata rehellisesti, ilman tunnetta
siitä, että vastauksilla on vaikutusta esimerkiksi heidän asemaansa yleisavus-
tuksen saajana. Näin ei ole, ja vastaajataho ei ole olennainen vastausten analy-
soinnissa, toisin kuin koko ja järjestön kategoria

4.4 Benchmarking OKM:n liikunnan vastuualueen toimintatavoista

Benchmarking on vakiintunut termi, jolla viitataan vertailuanalyysiin. Sillä tarkoi-
tetaan toimivaksi todistettujen käytäntöjen vertaamista omaan toimintaan (Laak-
sonen, 2019). Kirjassa Benchmarking käytännössä ohjeistetaan vertailuanalyy-
sin vaiheet seuraavasti:

1. Parhaan valinta: määrittele benchmarking- kohde
2. Parhaalta oppiminen: tunnista benchmark-yritykset
3. Opi, miten me sen teemme
4. Opi miten he sen tekevät
5. Tavoitteiden asettaminen

6. Soveltaminen ja käyttöönotto

7. Vakiinnuttaminen ja jatkokehitys (Niva, Tuominen, 2005)

Parhaan valinta

Tässä työssä olen määritellyt benchmarkattavan kohteen osana tutkimuskysymysten määrittelyä. Benchmarkattavien toimijoiden tunnistamisen olen toteuttanut oman järjestö- ja työkokemukseni avulla hankitun tietopohjani avulla ja tiedonhaun perusteella, johtuen siitä, että yhteistä kokoavaa sivustoa kaikille myönnettäville valtionavustuksille ei ole (Valtiovarainministeriö, 2021). Jokaisella ministeriön toiminta-alalla, jolla valtionavustuksia myönnetään, on oma lainsäädäntönsä ohjaamaan valtionavustustoimintaa, yhteistä toimintaa ohjaa valtionavustuslaki. (688/2021)

Parhaalta oppiminen

Koin kaikista järkevimpänä valita vertailtava tahon opetus- ja kulttuuriministeriön sisältä ja huomioin että nuorisotyön ja -politiikan vastuualue toimii nuoriso- ja liikuntapolitiikan osaston sisällä, siksi koin loogiseksi valita vertailtavaksi kohteeksi opetus- ja kulttuuriministeriön liikunnan vastuualueen. Valtionavustustoimintaa ohjaavat nuoriso- ja liikuntalaki on myös uudistettu vuoden sisällä toisistaan, nuorisolaki vuonna 2016 ja liikuntalaki vuonna 2015, joka kertoo siitä, että toimialojen toimintaympäristö on vertailtavissa tuoreiden lakimuutosten vuoksi. On kuitenkin huomioitava, että objektiivisesta parasta yhdenvertaisuustoimijaa, jota benchmarkata, on mahdotonta määrittää ja siksi valitsin toimintakentältään ja -logiikaltaan samantyyllisen tahon.

Opi miten me sen teemme ja miten he sen tekevät

Opi, miten me sen teemme -vaiheen olen selvittänyt ja kirjoittanut auki osaksi tämän työn 3. lukua Nuorisoala toimintaympäristönä, sekä osittain myös selvitystä varten toteutetussa kyselyssä. Selvittääkseni miten liikunnan vastuualueella toteutetaan valtionavustusprosessi, kävin viestinvaihtoa sekä liikunnan vastuualueen kulttuuriasianneuvos Päivi Aalto-Nevalaisen että erityisasiantuntija Hannu Tolosen sekä Olympiakomitean erityisasiantuntija Petri Heikkisen ja vastuullisuuden päällikkö Elina Laineen kanssa. Koin järkeväksi hankkia tieto

sekä valtionavustuksia myöntävältä taholta että suurimmalta edunsaajalta, Olympiakomitealta, saadakseni kattavamman kuvan alan toimintatavoista.

Liikunta-alalla yhdenvertaisuus ja sen seuranta on jo pitkään ollut tarkempaa kuin nuorisosalalla. Tarkemmalla tarkoitan sitä, että liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustushakemuksen liitteenä pyydetään toimittamaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, mutta nuorisosalan järjestöjen osalta kysytään suunnitelman olemassaolosta, osana avustuksen selvityslomaketta. Ministeriö voi halutessaan pyytää lisätietoja hakemuksen tai selvityksen tueksi, eli on mahdollista, että hakijan tulee toimittaa suunnitelma, mutta se ei ole osa vakiintunutta avustusprosessia. Osana avustushakemusta taas nuorisopuolella kysytään yksityiskohtaiset kysymykset tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisestä sekä toiminnan saavutettavuuden edistämistä. Sekä liikunnan että nuorison vastuualueiden tavat tuovat tietoa yhdenvertaisuustoimenpiteistä eri näkökulmista, mutta lienee makuasia kumpi tavoista tarjoaa enemmän tietoa: laadittu yhdenvertaisuussuunnitelma vai tarkentavat kysymykset yhdenvertaisuustoimenpiteistä.

Toinen syy siihen miksi valitsin liikunnan vastuualueen benchmarkattavaksi kohteeksi on se, että nuorisolain ja liikuntalain kirjaukset valtionavustuksen myöntämisestä ovat identtiset.

“Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon (...) miten järjestö noudattaa Suomea sitovia kansainvälisiä säännöksiä ja **miten järjestö edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa.**” (Liikuntalaki 390/2015 §12)

“Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan lisäksi huomioon, **miten järjestö toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa** ja osallisuutta sekä toteuttaa muita 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia.” (Nuorisolaki 1285/2016 §18)

Siksi onkin kiinnostavaa, että toimintatavat kahden eri vastuualueen välillä eroavat siitä huolimatta, että lain kirjaukset ovat samoin muotoillut.

Liikunnan vastuualueella yhdenvertaisuustyötä valtionavustusten ja yleisen ministeriöiden välisen yhdenvertaisuustyön edistämiseksi oli alkanut jo 2010-luvun alussa, aluksi sisäministeriön koordinoimana ja myöhemmin oikeusministeriön koordinoimana, hallinnollisen vastuun siirtyessä ministeriöstä toiseen. Esimerkiksi Kop kop -pääseekö sisään -julkaisu, jota tässäkin työssä on käytetty lähdemateriaalina, syntyi tämän yhteistyön johdosta. Opetus- ja kulttuuriministeriö teetti selvityksen vähemmistöihin kuuluvien nuorten yhdenvertaisuuskokemuksista, jonka Pekka Junkala ja Kirsi Lallukka laativat (2012). Samanaikaisesti valtion liikuntaneuvosto rahoitti Marja Kokkosen tutkimuksen seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen syrjintä liikunnan ja urheilun parissa (2012). Selvitysten valmistumisen jälkeen mukana toimineet ministeriöt, Olympiakomitea ja valikoidut lajiliitot valmistelivat pohjan järjestöjen yhdenvertaisuussuunnittelulle, sisältäen alkukartoitukseen sopivan kyselypohjan. Yhdenvertaisuussuunnittelun tueksi Olympiakomitea järjesti klinikoita, joissa lajiliittoja tuettiin käytännön yhdenvertaisuustyössä. Tämän jälkeen liikunnan vastuualueen valtionavustuskriteeristöä päivitettiin siten, että vuoden 2015 avustushaussa hakijoille ilmaistiin toive liittää hakemukseen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma ja myöhemmin toive muutettiin edellytykseksi. (Aalto-Nevalainen & Tolonen, henkilökohtainen tiedonanto 13.10.2021)

Olympiakomitea tarjoaa lajiliitoille vastuullisklinikoita, joissa koulutetaan ja jaetaan hyviä käytäntöjä vastuullisuusteemoista, jotka sisältävät yhdenvertaisuus- ja tasa-arvonäkökulmat. Tämän lisäksi lajiliitoille tarjotaan yksilöllistä tukea yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien laatimiseen sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokysely niin järjestö- kuin seuratasolle. Olympiakomitea ylläpitää yhdessä Väestöliiton kanssa Et ole yksin -palvelua, joka tarjoaa tukea häirintää tai kiusaamista kokeneille sekä tukimateriaaleja lasten ja nuorten kanssa työskenteleville ihmisille, jotta he voivat käytöksellään ja rakenteilla ennaltaehkäistä syrjintää. Olympiakomiteassa koetaan, että yhdenvertaisuuden ja vastuullisuuden nostaminen suuremmaksi osaksi avustushakua on vaikuttanut urheiluyhteisön yhdenvertaisuustyön edistymiseen. Olympiakomitea nostaa kuitenkin esille tarpeen yhdenvertaisuustyön kriteerien selkeyttämiselle, vaikka toteavatkin että

edistystä on jo tapahtunut. Sama toive nousee myöhemmin esille myös nuorisjärjestöjen vastauksissa selvityskyselyyn. (Heikkinen & Laine, henkilökohtainen tiedonanto 4.10.2021)

Benchmarking-prosessin muut vaiheet

Muut benchmarkingiin ohjeistetut vaiheet ovat tavoitteiden asettaminen, soveltaminen ja käyttöönotto sekä vakiinnuttaminen ja jatkokehitys. Näistä vaiheista tavoitteiden asettaminen ei sisälly tähän selvitykseen, sillä tavoitteiden asettaminen on Valtion nuorisoneuvoston sekä opetus- ja kulttuuriministeriön tehtävä, kuin myös soveltaminen ja käyttöönotto sekä vakiinnuttaminen ja jatkokehitys. Totean kuitenkin, että tässä työssä olevat johtopäätökset ovat suoraan käytettävissä tavoitteina ja myös lähes valmiiksi sovellettuja sekä benchmarkin että kyselyn tulosanalyysin avulla.

5 Selvityksen tulokset

Valtionapukelpoisia toimijoita oli vuoden 2021 lokakuussa yhteensä 106 kpl, ja kaikilta valtionapukelpoisilta toimijoilta pyydettiin vastausta kyselyyn. Vastauksia saatiin 65 eri taholta ja otanta on edustava, kun otetaan huomioon, että vastaajamäärä edustaa 61 % nuorisualan yleisavustuskelpoisista järjestöistä vuonna 2020. Eri järjestökategorioiden edustus vastauksissa on lähes sama kuin järjestöjen jakautuminen kategorioihin valtionapukelpoisten toimijoiden listalla. Vastaajien jakautuminen eri kategorioihin on seuraava: nuorisjärjestöt 44,6 %; nuorisotoimintaa edistävät järjestöt 3,1 %; nuorisotyötä tekevät järjestöt 30,8 %, nuorisualan palvelujärjestöt 21,5 %. Vastauksissa on huomioitava kahden tahon ilmoittaneen kategoriakseen nuorisotoimintaa edistävä järjestö, vaikka kelpoisia järjestöjä on vain yksi.

Vastaajista 52/65 edustaa jäsenyyteen perustuvia toimijoita ja loput 13 eivät mahdollista henkilöiden suorajäsenyyttä. Vastaajajärjestöt edustavat arviolta yli 200 000 jäsentä. Tarkkaa lukua ei ole mahdollista arvioida vastausvaihtoehtojen laajan skaalan vuoksi. Huomioitavaa on kuitenkin, että jäsenmäärä ei edusta

järjestöjen toimintaan osallistuvien nuorten määrää, sillä toimintaan osallistuvista ihmisistä kaikki eivät ole järjestöjen jäseniä.

Kyselystä selviää, että vastanneista 75 %:lla on yhdenvertaisuus-, tasa-arvosuunnitelmat tai muut aiempiin rinnastettavissa olevat asiakirjat. Asiakirjojen nimet vaihtelevat yhdenvertaisuussuunnitelmasta, -ohjesääntöön ja code of conductiin. Code of Conduct on yleisimmin lyhyt kooste järjestön tai muun yhteisön arvoista ja toimintaperiaatteista. Opetus- ja kulttuuriministeriölle toimitettavien valtionavustuksen käyttöselvityksissä tiedustellaan myös, onko avustettavilla toimijoilla yhdenvertaisuus- tai tasa-arvosuunnitelmia ja vuoden 2019 selvityksissä 89 avustetusta järjestöstä 38 ilmoitti olemassa olevasta yhdenvertaisuussuunnitelmasta, 33 ilmoitti olemassa olevasta tasa-arvosuunnitelmasta ja 60 ilmoitti olemassa olevasta yhdistetystä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmasta. On huomioitava, että vastaajat saattavat valita kaikki suunnitelmat, mikäli heillä on yhdistetty yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma, joten vastausmäärät eivät ole vertailukelpoisia tämän selvityksen tuloksiin. (Axelin, Cortés Tellez, Kauniskangas, Pekkonen, henkilökohtainen tiedoksiantohaastattelu 28.4.2022)

5.1 Toimijat ilman yhdenvertaisuussuunnitelmaa

Kyselyyn vastanneista 16 toimijaa kertoi, että heillä ei ole yhdenvertaisuus- tai tasa-arvosuunnitelmaa. Suurin syy yhdenvertaisuussuunnitelman puuttumiselle on yhdenvertaisuuden edistämisen sisällyttäminen muihin asiakirjoihin. Useampi vastaaja ilmoitti, että he eivät koe tarvetta suunnitelmalle koska yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat jo olennainen osa toimintaa avustettavien järjestöjen nuorisolain noudattamisvelvoitteen vuoksi. Yksi toimija ilmoitti, että heillä on edunvalvonnallinen yhdenvertaisuussuunnitelma, mutta ei vielä järjestön sisäiseen toimintaan kohdistuvaa suunnitelmaa. Usealla toimijalla ensimmäisen suunnitelman valmistelu on parhaillaan käynnissä ja vain kaksi järjestöä ilmoitti, että suunnitelmalle ei ole koettu tarvetta.

“Kysymys yhdenvertaisuus/tasa-arvosuunnitelmasta osana nuorisojärjestöjen hakulomaketta on sikäli hankala, että laki koskee joitain järjestöjä mutta ei kaikkia (niitä jotka työllistävät alle 30 henkilöä). Siksi en ole aivan varma kysymyksen muotoilun mielekkyydestä. Yhdenvertaisuuden edistäminen sinänsä pitäisi saada jollain tavalla näkyviin, mutta eikö kysymyksen pitäisi koskea myös toimintaa, jäsenistöä ja osallistujia, eikä vain henkilökuntaa ja työntekijöihin liittyviä prosesseja?”

Avoimesta vastauksesta taholta, jolla ei ole yhdenvertaisuussuunnitelmaa kuvaa epäselvyyttä joka kentällä on yhdenvertaisuuden edistämismääräyksiin liittyen. Nuorisolaissa veloitetaan rahoitettavilta toimijoilta yhdenvertaisuuden edistämistä, mutta veloitteet ovat epäselviä muissa tapauksissa kuin yli 30 henkilöä työllistävissä tahoissa, joka osoittaa selkeän tarpeen tarkempaan ohjeistukseen rahoittajatahon suunnalta.

“Meillä toiminta on luonteeltaan tasa-arvoista sen kaikilla eri ulottuvuuksilla. asiat ovat siis tällä rintamalla niin hyvin, ettei asiakirjaa ole koettu tarpeelliseksi.” ja toinen vastaaja taas kertoi, että: ”Organisaatiomme on pieni, noudatamme nuorisolakia ja yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat työmuotojemme ydinalueita.”

(Kursivoidut lainaukset nyt ja jatkossa ovat suoria lainauksia järjestöille toimitetun kyselyn avovastauksista.)

On kuitenkin pohdinnan aihe, voiko yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa toteuttaa ilman erilaisia toimenpiteitä ja selvittämättä jää, kokevatko myös vastaajatahon toimijat toiminnan olevan yhdenvertaista ja tasa-arvoa toteuttavaa. On relevanttia pohtia, voiko yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa toteuttaa ilman erilaisia toimenpiteitä ja selvittämättä jää, kokevatko myös vastaajatahon jäsenet toiminnan olevan yhdenvertaista ja tasa-arvoa toteuttavaa. Vastauksista ei toki käy ilmi, mitataanko yhdenvertaisuuden kokemusta mutta näin voi olettaa olevan, mikäli toimijalla ei ole yhdenvertaisuussuunnitelmaa tai siihen rinnastettavaa asiakirjaa.

Vastauksista käy myös ilmi, että mikäli yhdenvertaisuus ei ole esimerkiksi nuorisolan toimijan strategisissa tavoitteissa tai muuten ole toimijan yleistä toimintaa, sen edistämistä ei priorisoida, koska nuorisolain velvoite yhdenvertaisuuden

edistämisestä on hyvin yleismaailmallinen, eikä yhdenvertaisuustyöhön ole tarkempia kriteereitä. Nuorisoalan toimijoiden yleisavustuksien arviointikriteereissä, jotka määritetään asetuksessa nuorisotyöstä ja -politiikasta (211/2017), yhdenvertaisuutta arvioidaan lähinnä toiminnan laajuuden osana: “toiminnan laajuutta arvioitaessa otetaan huomioon järjestön toiminnan määrä ja monipuolisuus, toimintaan osallistuvien nuorten määrä, toiminnan valtakunnallisuus ja **saavutettavuus.**” (211/2017)

Nuorisojärjestöjen avustushakemuksessa yhdenvertaisuuteen, tasa-arvoon ja saavutettavuuteen liittyvät kysymykset tukikysymyksineen kuuluvat seuraavasti:

1. *Toiminnan saavutettavuuden edistäminen. Miten järjestönne edistää toimintansa saavutettavuutta? Saavutettavuuden edistämisen tavoitteena on, että mahdollisimman monet nuoret voivat osallistua toimintaan erilaisista lähtökohdistaan riippumatta. Anna konkreettisia esimerkkejä asiasta.*
2. *Millä toimenpiteillä järjestönne aikoo edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa toimintavuoden aikana?*

Nuorisojärjestöjen avustusten selvityslomakkeella yhdenvertaisuuteen, tasa-arvoon ja saavutettavuuteen liittyvät kysymykset kuuluvat seuraavasti:

1. *Miten toiminnan saavutettavuutta edistettiin toimintavuoden aikana?*
2. *Millä toimenpiteillä järjestönne edisti yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa toimintavuoden aikana?*

Tarkemmissa ohjeellisissa hakemusten arviointikriteereissä toiminnan laajuuden erinomaisessa arvosanassa vaatimukset asetetaan seuraavasti: “Hakijalla on erittäin paljon monipuolista toimintaa sekä paljon toiminnassa mukana olevia nuoria käytettävissään oleviin voimavaroihinsa ja toimintansa tarkoitukseen suhteutettuna. Toiminta on kokonaisuudessaan valtakunnallista ja saavutettavuus on otettu huomioon esimerkillisesti järjestön toiminnassa.” (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2021b).

5.2 Yhdenvertaisuussuunnitelmien syrjintäperusteet ja hyödynnetyt tukimateriaalit

Kyselyssä selvitettävät syrjintäperusteet on valittu perustuslain (Perustuslaki 731/1999), yhdenvertaisuuslain (1325/2014 § 8) määritelmien perusteella.

Ikäsyrjinnällä voidaan esimerkiksi tarkoittaa ilman hyväksyttävää perustetta asetettuja ikärajoja ja vammaisten syrjintä voi usein esimerkiksi tarkoittaa erityisjärjestelyjen puutetta tai yksilöllisten tarpeiden huomiotta jättämistä. (Yhdenvertaisuusvaltuutettu, 2022a, 2022b)

Syrjintäperuste	n	%
Ikä	45	91,8
Vammaisuus	45	91,8
Seksuaalinen suuntautuminen tai sukupuoli-identiteetti	45	91,8
Kieli	44	89,8
Alkuperä	43	87,8
Uskonto	40	81,6
Kansalaisuus	39	79,6
Terveystila	37	75,5
Vakaumus	35	71,4
Mielipide	35	71,4
Perhesuhteet	26	53,1
Poliittinen toiminta	24	49,0
Muut henkilöön liittyvät syyt	24	49,0
Ammattiyhdistystoiminta	17	34,7

Taulukko 2. Syrjintäperusteiden sisältyminen vastaajien yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmissa.

Yhdenvertaisuussuunnitelmien syrjintäperusteissa on ilahduttavaa huomata, että vastaajista merkittävässä enemmistössä on sisällytetty suunnitelmiin perustuslain ja yhdenvertaisuuslain syrjintäperusteet. Vähemmän suunnitelmiin sisällytettyjä syrjintäperusteita ovat poliittinen toiminta, ammattiyhdistystoiminta sekä muut henkilöön liittyvät syyt. Nuorisoalan toimijoista vähemmistö on puoluepoliittisesti sitoutuneita, mutta syrjintäperusteen ollessa poliittinen toiminta, on kuitenkin kiinnostava havainto, että vastaajista vain 49 % on sisällyttänyt poliittisen toiminnan suunnitelmansa syrjintäperusteisiin. Kyselyssä ei selvitetty vastaajien lakisääteistä veloitetta yhdenvertaisuussuunnitteluun eli mikäli vastaaja työllistää yli 30 henkilöä, jolloin yhdenvertaisuuslaki velvoittaa yhdenvertaisuussuunnitteluun. Tämän vuoksi on hankala tulkita sitä tulisiko ammattiyhdistystoiminnan sisältyminen vain 34 % suunnitelmista herättää huolta.

Toimijoilla oli mahdollisuus täydentää vastaustaan, mikäli he ovat sisällyttäneet suunnitelmiinsa muita tekijöitä, joita ovat huomioineet. Muita tekijöitä olivat esimerkiksi sosioekonominen asema eli henkilön asema yhteiskunnassa pääasiallinen toiminnan tai ammattiaseman perusteella (Suomen virallinen tilasto, 2021b), taloudellinen tilanne, ulkonäkö ja asuinpaikka. Useampi taho kommentoi, että eivät ole avanneet syrjintäperusteita erikseen, vaan viitanneet perustus, yhdenvertaisuus- sekä tasa-arvolakeihin suunnitelmissaan.

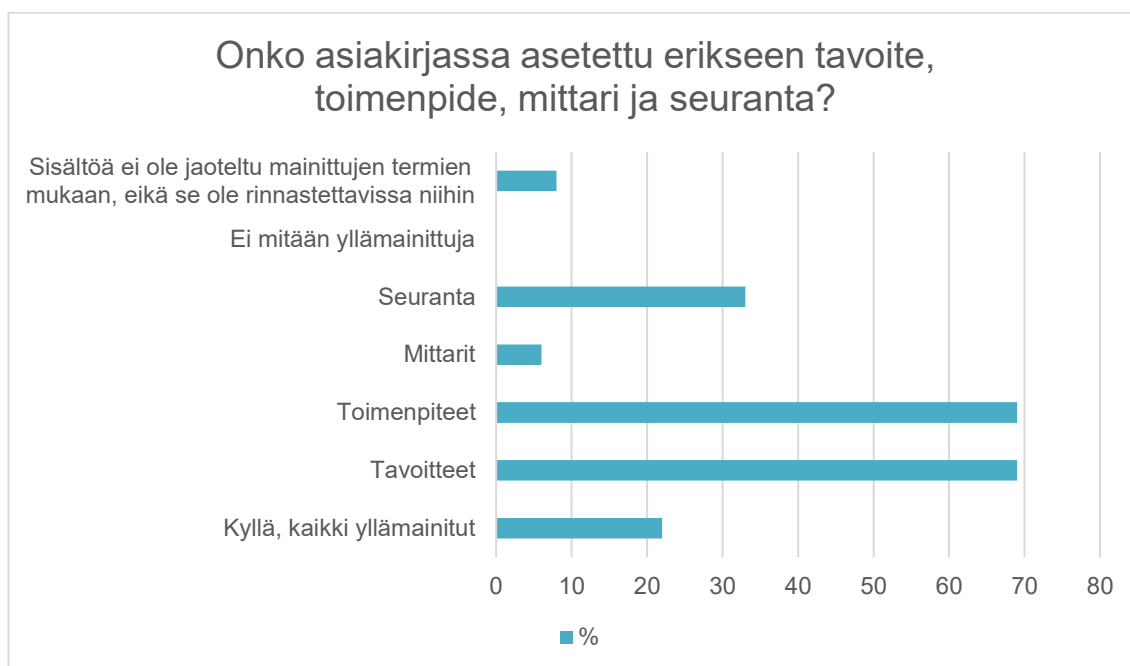
Kielellinen saavutettavuus on erityisen tärkeää nuorisoalan järjestöjen kohderyhmän huomioiden, joten on erinomaista, että vain harva vastaaja ilmoitti jättäneensä syrjintäperusteet erittelemättä. Vaikka lakiin kirjatut syrjintäperusteet ovat monilta osin itsestään selviä kuten ikä tai kieli, voi esimerkiksi vakaumus olla termi, joka laista luettuna on epäselvä lukijalle. Suunnitelmien osalta on huomioitava myös se, että syrjintäperusteiden erittelemättä jättäminen jättää syrjintäperusteisiin tutustumisvastuun suunnitelman lukijalle.

Vastaajat kertoivat käyttäneensä laadinnassa moninaisia tukimateriaaleja, mutta selkeää oli, että harva oli löytänyt varsinaista tukea julkisella sektorilla laadituista asiakirjoista. Enemmistö vastaajista kertoi käyttäneensä suunnitelman laatimisessa nuoriso- ja yhdenvertaisuuslakia sekä lakia naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta, mutta myös työsuojeluvalluutetun materiaaleja etenkin henkilöstöön liittyvistä yhdenvertaisuusvelvoitteista. Enemmistö vastaajista kertoi käyttäneensä apuna muiden järjestöjen suunnitelmia sekä Allianssin yhdenvertaisuussuunnitelmaa. Muutama taho kertoi käyttäneensä myös apuna Sisäministeriön Kop kop –pääseekö sisään? -opasta sekä Koordinaatin Kaikki mukana? -opasta.

5.3 Suunnitelmien rakenteet ja kohderyhmät

Kyselyä laatiessa todettiin tämän työn ollessa ensimmäinen kerta, kun avustettavien tahojen suunnitelmista kootaan selvityslomakkeista koostettua tietoa laajempi yleiskuva, on tarpeen selvittää, minkälainen suunnitelmien sisältö on. Si-

sällön jaottelutavaksi valittiin asiakirjoille tyypillinen sisältö rakenne: tavoite, toimenpide, mittarit ja seuranta. Kyselyä laatiessa koettiin kyselyn objektiivisuuden kannalta tärkeäksi jättää esimerkiksi suunnitelmien sivumäärä selvittämättä, jotta vastaajat eivät kokisi sivumäärän olevan sisältöä tai toteutustapaa tärkeämpää. Käsitkseni mukaan tavoite on selkeästi muotoiltu tavoitetila, jolle voidaan mahdollisesti myös asettaa aikamääre, jonka aikana tavoitteen on tarkoitus toteutua. Käsitkseni mukaan toimenpide on konkreettinen teko tai muutos, jonka toteutus tukee tavoitteen toteutumista ja mittari toimenpiteelle voi olla määrällinen tai laadullinen, jolla voidaan määrittää sekä toimenpiteen että tavoitteen toteutumista. Käsitkseni mukaan seurannalla tarkoitetaan joko tavoitteen, toimenpiteen tai molempien seuranta-aikaa, vastuuhenkilöä tai jatkuvaa seurantatapaa.

Kuvio 5. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien rakenteet nuorisjärjestöissä.

Vastaajista vain 22 % ilmoitti suunnitelman sisältävän tavoitteen, toimenpiteen, mittarin ja seurannan. Ottaen huomioon, että suunnitelmille ei ole yhtenäistä ohjeistusta esimerkiksi avustavan ministeriön toimesta, on määrä kohtalainen. Avustettavien tahojen toiminta on moninaista kuten myös asiakirjojen laatu. On kuitenkin huomioitava, että yleisavustuksen käyttöselvityksessä selvitetään hakemuksen asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista sekä mittarien

käyttöä, joten kevyttä asiakirjojen rakenteen ohjausta on jo olemassa avustusprosessissa ja toimenpiteiden osalta 69 % vastaus on oletetun mukainen.

”Esimiehenä pelkään välillä, kuinka paljon jatkuvasti lisääntyvä määrä seurattavia lajeja ja vaatimuksia kuormittaa työntekijäporukkaamme, sillä työmäärä kasvaa mutta aikaa eikä juuri rahaakaan kuitenkaan tule juuri lisää. Tähän kuuluu myös saavutettavuusdirektiivi, tietosuoja-asiat, muutamia lähivuosien isoja asioita mainitakseni. Kaikki tuo on tärkeää, mutta myös pois esim. nuorten kohtaamiseen käytettävästä ajasta. Pulmallista, ainakin ajoittain.”

Osana yleisavustusprosessia hakijoiden tulee asettaa toiminnalle tulostavoitteita ja eritellä arviointimittareita. Hyttisen & Konttisen (2006, s. 28) mukaan vaikuttavuuden arviointi edellyttää tiedon järjestelmällistä kokoamista vakiintuneilla mittareilla. On kuitenkin huomioitava, että yhdenvertaisuuden toteutumisen osalta ministeriö ei ole vaatinut vastaavia toimenpiteitä, joten mittarien hyödyntämistä ei ole veloitettu vaan on ollut vastaajatahojen omasta halukkuudesta ja toimintatavoista kiinni.

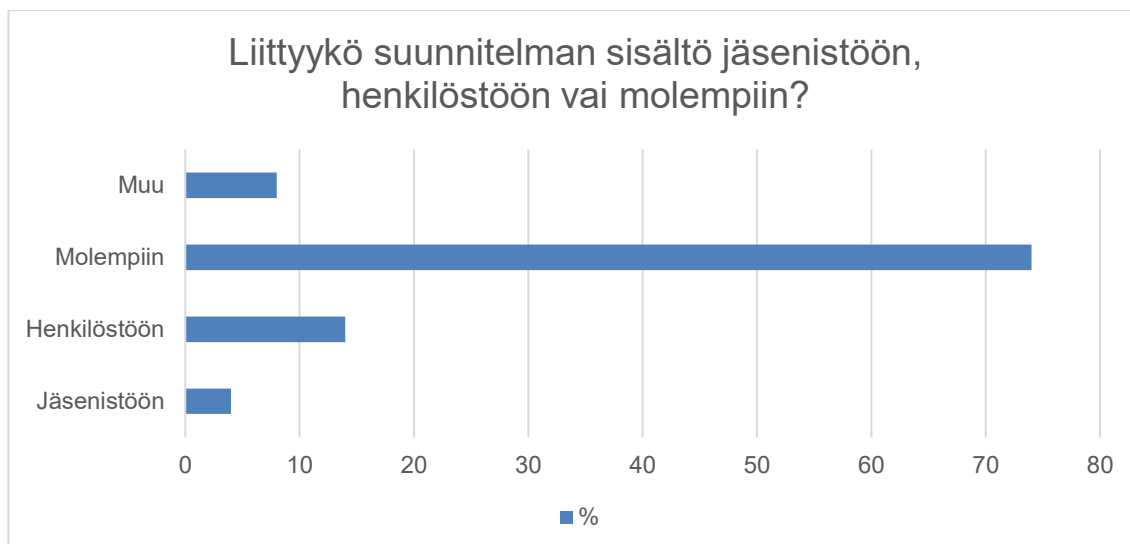
”Jag tror att medborgarorganisationer har en viktig roll i att förändra föråldrade strukturer och införa inkluderande handlingsmodeller.”

Vastaajista 8 % ilmoitti, että suunnitelman sisältöä ei ole jaoteltu yllä mainittujen termien mukaan, eikä se ole rinnastettavissa niihin. Vastauksista ei käynyt ilmi miksi näin on, mutta yksi mahdollinen syy voi olla se, että yhdenvertaisuussuunnitelma voi joissain tapauksissa olla korvattu yhteisillä toimintaperiaatteilla, esimerkiksi ”Code of Conduct”-tyylisellä asiakirjalla. Avovastauksissa tahot tarkensivat, että vain osalla tavoitteista ja/tai toimenpiteistä on mittarit. Mittarien laatiminen yhdenvertaisuuden toteutumiseksi on haastavaa, kun huomioidaan se, että yhdenvertaisuuden kokemus on hyvin yksilöllinen. Toinen taho kertoi, että mittarien muoto on ”toteutuu/ei toteudu” muodossa, joka on myös toimiva vaihtoehto esimerkiksi määrällisten mittareiden sijaan.

Avovastauksissa tarkennettiin myös, että monissa suunnitelmissa on erikseen nimetty vastuutaho toteutukselle ja/tai seurannalle. Seurantavastuu oli avovastauksissa monella taholla liittohallituksella. Yksi vastaajataho kertoi liittohallituksella olevan pääseurantavastuun mutta siten että liittohallitus nimeää vuosittain seurantaryhmän, joka seurannan lisäksi luo suunnitelmalle myös tarkemmat toimenpiteet mittareineen. Toinen vastaajataho tarkensi, että suunnitelmalle tehdään sisäinen toteutussuunnitelma henkilöstön ja luottamusjohdon toimesta. Sisäinen toteutussuunnitelma seurantatietojen kera esitellään liittokokouksessa osavuositomintakertomuksen ja toimintakertomuksen yhteydessä.

”Tämän asian [yhdenvertaisuuden] edistäminen on toisaalta itsestäänselvyys, toisaalta resursseja ja voimavaroja sen säännölliseen seuraamiseen ei erityisesti ole, vaan muuttamat työntekijät tekevät tätäkin kaiken muun päälle ja ohessa.”

Yhdenvertaisuussuunnitelmissa selkeässä enemmistössä on sekä tavoitteet että toimenpiteet, mutta seuranta on sisällytetty vain 33 % ja mittarit vain 6 %. Mittarien puuttuminen aiheuttaa sen, että yhdenvertaisuuden kehitystä on hyvin hankala seurata ja seurannalle ei myöskään ole johdonmukaisia kehitysmittareita niiden puuttuessa. Toki, mikäli toimenpiteet ovat konkreettisia kyllä/ei-mallisia, kuten ”Tapahtumapaikat ovat fyysisesti esteettömiä”, on seuranta helpompaa toimeenpiteen ollessa itsessään myös mittari. Yhdenvertaisuuskehityksessä moni mitattava asia on usein kuitenkin abstrakti, kuten kokevatko osallistujat tilojen olevan turvallisia, jonka vuoksi seuranta ja mittarit ovat sitäkin tärkeämpiä. Olisikin siksi tärkeää, että alalle voitaisiin luoda yhteinen mittaristo sille, mitkä asiat olisivat rahoittajan ja alan näkökulmasta tärkeitä seurantakohteita.

Kuvio 6. Vastaajien yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien vaikutuspiirissä olevat ihmiset.

Merkittävä enemmistö suunnitelmien kohderyhmistä sisältää sekä henkilöstön että jäsenistön. Pidän tätä hyvänä asiana, sillä usein toimenpiteet ovat hyvin erilaisia riippuen niiden kohderyhmästä, etenkin kun huomioidaan että nuorisolain piirissä ovat alle 29-vuotiaat ja nuorisolain toimijoiden ikähaarukka on erilainen. Henkilöstöä koskevat, oletettavasti lakisääteisyysvuoksi laaditut yhdenvertaisuussuunnitelmat oli vain 14 %:lla vastaajista ja pelkät jäsenistöä koskettavat suunnitelmat 4 %:lla vastaajista. Yhdessä vastauksessa selvisi, että henkilöstölle on laadittu erillinen yhdenvertaisuussuunnitelma jäsenistöön kohdistuvan suunnitelman lisäksi.

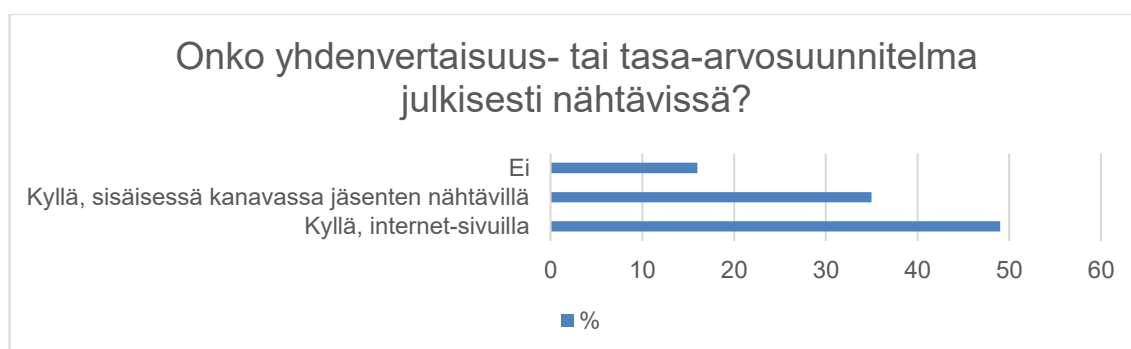
Olisi hyvä pohtia sitä, mikäli toimijoille tarjotaan esimerkisuunnitelmia tai toimenpiteitä, niissä huomioidaan ikäkausien erot yhdenvertaisuussuunnittelussa ja niiden vaatimustasossa. Ikäkausivaihtelut sekä aiemmin mainitut erilaiset kategoriat avustettavissa tahoissa haastavat myös tiedon jakamista ja muiden toimijoiden benchmarkkaamista yhdenvertaisuustoimenpiteissä.

5.4 Suunnitelmien toimeenpanon tarkkailu, julkisuus ja käsittely

Häirintäyhdyshenkilö, yhdenvertaisuusvastaava tai -tarkkailija tai turvallisuusvastaava on monissa järjestöissä suunnitelmiin sisällytettävä henkilö, johon voi

ottaa yhteyttä ongelmatilanteissa. Vastaajista 27 % ilmoitti, että heillä ei ole vastaavaa toimintamallia käytössä. Nuorisoalan kattojärjestö Allianssi on yksi monista tahoista, joka järjestää koulutuksia häirintäyhdyshenkilönä tai vastaavana toimimisesta, mutta käsitykseni mukaan koulutuksia aiheesta on järjestetty ensimmäisen kerran vasta vuoden 2015 jälkeen. Valitettavasti tätä tietoa ei ole saatu vahvistettua. Ottaen huomioon, että Allianssi on yksi merkittävimmistä tahoista joka nuorisoalalle järjestää koulutuksia, on huomionarvoista, että häirintäyhdyshenkilöt ovat nuorisoalalla vielä tuore ilmiö, mikäli koulutusten aloittamisajankohta pitää paikkaansa.

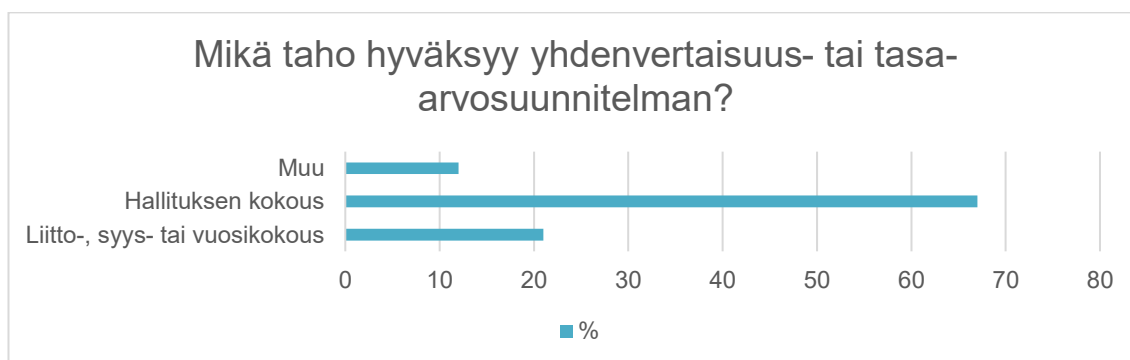
Julkisuusperiaatteen mukaan kaikki yleisavustuksiin liittyvät asiakirjat ovat julkisia, joten esimerkiksi hakijatahojen toimittamat liitetiedostot ovat julkisia. (Julkisuuslaki 621/1999) Yhdenvertaisuussuunnitelmia ei kuitenkaan vielä vaadita liitteiksi osana avustushakemusta tai -selvitystä. Ottaen huomioon, että enemmistö vastaajatahoista edustaa toimijoita, joissa on mahdollisuus yksityishenkilöiden jäsenyyteen, on merkittävää huomioida se, että vastaajista vain 49 %:lla yhdenvertaisuussuunnitelma on julkisesti nettisivuilla. Yhdenvertaisen osallistumiskokemuksen merkityksen kasvaessa olisi oikea kehityskulku, että yhdenvertaisuussuunnitelmat olisivat aina julkisesti saatavilla (Sisäministeriö, 2011) Monille nuorille, joiden osallistuminen järjestötoimintaan vaatii erityistä tukea tai tietoa esimerkiksi tulkkauksen, fyysisen saavutettavuuden tai taloudellisen kyvykkyyden osalta, yhdenvertaisuussuunnitelman salassapito tai säilyttäminen vain jäsenistön saatavilla voi olla kokemukseni mukaan este osallistumiselle.

Kuvio 7. Suunnitelmien julkisuus vastaajajärjestöissä.

”Yhdistyksemme suunnitelmasta ollaan par’aikaa työstämässä videota, jota käytetään mm. henkilöstön perehdytykseen. Se tulee myös julkiseen jakeluun valmistuttuaan.”

Suunnitelmien julkisuus ja niiden valmisteluprosessi ovat selkeästi asioita, joita tulisi selvittää tarkemmin. Valmisteluprosessi, eli se onko suunnitelmaa lähdetty toteuttamaan yhdessä jäsenistön tai henkilöstön kanssa, olisi hyvä selvittää tarkemmin, sillä kaiken toiminnan kannalta sitoutuminen on aina suurempaa, mikäli muutoksia toteutetaan kohderyhmää osallistaen. (Mantere & Vaara, 2008, s.36) Ottaen huomioon, että lähtökohtaisesti hallituksen kokouksissa vain pieni osa toimijoista osallistuu asioiden käsittelyyn ja materiaaleja ei välttämättä ole julkisessa jaossa, aiheuttaa huolta, että yhdenvertaisuussuunnitelmat on vastaajista 67 % osalta hyväksytty hallituksen kokouksessa. Osallisuuden kannalta, mikäli suunnitelma hyväksytään liitto-, syys- tai vuosikokouksessa, jotka ovat lähtökohtaisesti avoimia koko jäsenistölle, olisikin tärkeä selvittää tarkemmin minkälaisia suunnitelmien valmisteluprosessit ovat olleet, sillä mikäli valmistelu on ollut osallistavaa ja jäsenlähtöistä, on suunnitelman hyväksyminen rajatun osallistujamäärän hallituksen kokouksissa ymmärrettävämpää.

Kuvio 8. Suunnitelmien hyväksyminen vastaajajärjestöissä.

Yleisavustettavien toimijoiden keskuudessa on yleistä, että toimintaa ohjaavat tärkeimmät asiakirjat hyväksytään liitto-, syys- tai vuosikokouksissa ja tämän kaltaisia asiakirjoja ovat toimintasuunnitelma, talousarvio, säännöt ja strategia. Tästä voi vetää johtopäätöksen, että yhdenvertaisuussuunnitelmaa ei pidetä yhtä merkittävänä asiakirjana toiminnan ohjaamisessa, sillä vain 21 % vastaajista hyväksyy yhdenvertaisuussuunnitelman liittokokouksessa.

5.5 Suunnitelmien toimeenpano ja esimerkkitoimenpiteet

Suunnitelmien toimeenpanon osalta kerättiin vain avovastauksia, ja osa vastauksista eritteli myös arviointia osana toimeenpanoa. Vastaajista lähes kaikki yhdenvertaisuussuunnitelman omaavat, 83 %, jakoivat esimerkkitoimenpiteitä.

Liitto voi harjoittaa ns. positiivista erityiskohtelua, vaikkapa liiton hallituksessa nuorten valintaa sekä maantieteellistä painotusta, jolla tasapainotetaan eri hiippakuntien edustusta. Leirinohjaajavalinnoissa voi olla jossain määrin maantieteellistä erityiskohtelua, jotta myös syrjäseutujen nuorille olisi kesätöitä.

Yleisintä vastauksissa oli, että suunnitelman toimenpiteet sisällytetään vuosittaiseen toimintasuunnitelmaan tai toimintasuunnitelman toteutussuunnitelmaan, jotta ne läpikäyvät kaikkea toimintaa. Useampi vastaaja kertoi myös, että jokaisella toimintasektorilla, esimerkiksi työryhmässä, on erikseen nimetty henkilö, jonka vastuulla on seurata suunnitelman toteutumista kyseisellä sektorilla. Moni vastaajista nosti esiin myös sen, että yhdenvertaisuussuunnitelma vaikuttaa erityisesti rekrytointien toteutukseen, esimerkiksi positiivisen erityiskohtelun tai anonyymin hakuprosessin kautta.

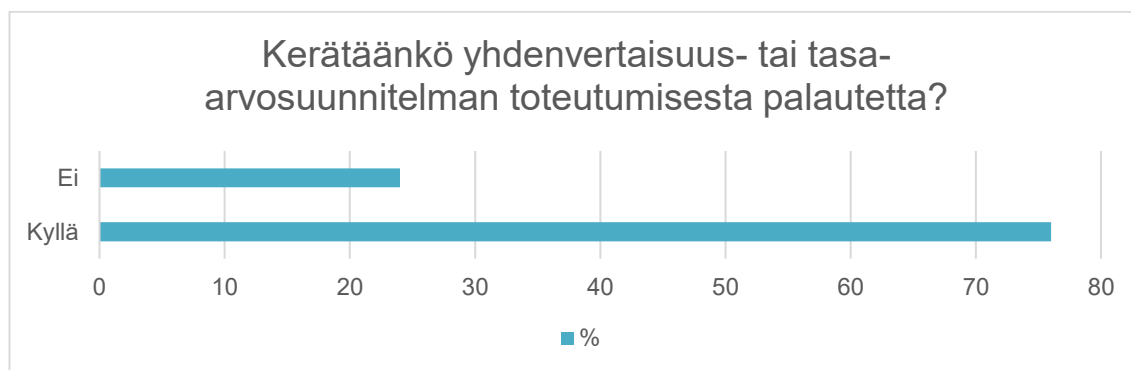
Moni vastaaja kertoi, että suunnitelmalle on erikseen nimetty seurantaryhmä, joka ei itse toimeenpane toimenpiteitä osana ryhmää vaan esimerkiksi oman roolinsa kautta. Seurantaryhmä myös tarkentaa toimenpiteiden tarkemmasta toteutuksesta ja vastuista, mikäli niitä ei ole itse suunnitelmassa määritetty. Muutama vastaaja ilmoitti, että toiminnalle on nimetty pysyvät yhdenvertaisuustarkkailijat tai vastaavat, jotka yhteydenottojen perusteella toimeenpanevat yksittäisten tapausten ratkaisua. Lähes kaikissa vastauksissa, joissa kerrottiin toteutuksessa olevan mukana seurantaryhmä, ryhmä vastaa toiminnasta hallitukselle ja raportoi toiminnastaan säännöllisin väliajoin.

Laajennetaan ilmoittautumislomakkeiden sukupuolivaihtoehtoja lisäämällä kohdat "Muu", "En halua määritellä" ja "En osaa määritellä".

Moni vastaaja kertoi, että yhdenvertaisuussuunnitelma on osa kaikkien toimijoiden perehdytystä, esimerkiksi konkreettisesti työntekijöillä perehdytyksenä ja tapahtumilla jäsenistölle osa yleistä tapahtumatiedotusta. Muutama vastaaja eritteli toimintatapoja tapahtumilla suunnitelman toteutuksen osalta, toimintatapana on käydä turvallisemman tilan ja/tai yhdenvertaisuuden periaatteet läpi kaikkien tapahtumien alussa ja ilmoittautumisen yhteydessä korostaa sitä, että jokainen toimintaan osallistuva ihminen sitoutuu toimimaan yhdenvertaisuussuunnitelman mukaisesti. Moni vastaaja kertoi myös, että sekä henkilöstöä, luottamustoimijoita että jäsenistöä koulutetaan säännöllisesti yhdenvertaisuusteemoista. Toteutuksen osalta moni vastaaja kertoi myös, että viestinnässä ja markkinoinnissa kiinnitetään erityistä huomiota yhdenvertaisuuteen ja moninaisuuteen esimerkiksi käytettävän kuvaston osalta.

Huomioidaan esteettömyys osana [järjestön] viestintästrategiaa muun muassa tiedottamalla tapahtumien esteettömyydestä.

5.6 Suunnitelmien arviointi

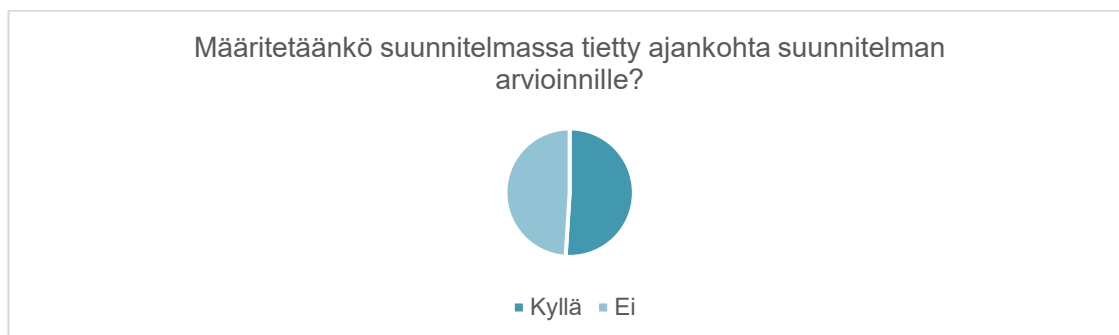

Kuvio 9. Palautteen kerääminen suunnitelmien toteutumisesta vastaajajärjestöissä.

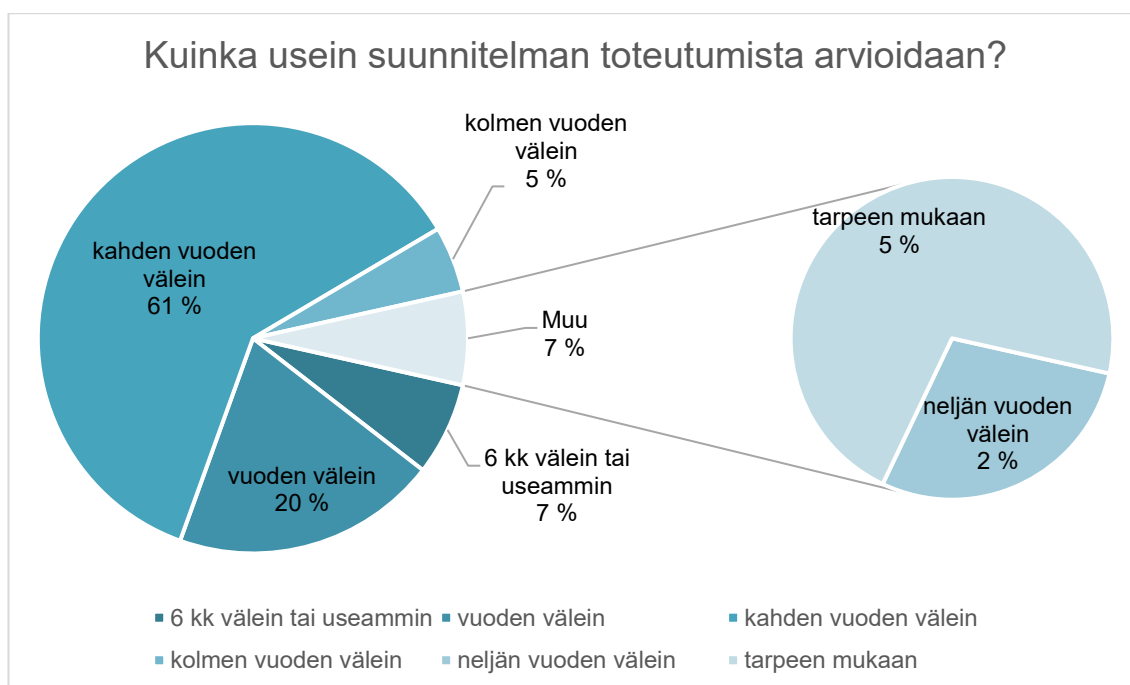
Lähes kaikki vastaajat kertoivat, että palaute käydään läpi luottamustoimijoiden ja henkilöstön kanssa, palautteen perusteella arvioidaan toimintaa ja pohditaan kehitysehdotuksia. Tuloksia käytetään em. vastaajien mukaan myös tilanneanalyysin laatimisessa ja verrataan tilanteiden kehitystä aiempiin tietoihin. Usea taho kertoi myös, että ennen ensimmäisen suunnitelman laatimista on toteutettu kysely, joka on toiminut pohjana suunnitelman laatimiselle ns. lähtötilakartoituksena. Usea vastaaja ilmoitti, että toimijoiden kokemusta yhdenvertaisuudesta tai

suunnitelman toimeenpanosta kartoitetaan työhyvinvointi- tai jäsenkyselyn yhteydessä tai erillisellä yhdenvertaisuuskyselyllä.

”Tilannetta arvioidaan vuosittain työhyvinvointikyselyllä. Mikäli niissä nousee esiin epäkohtia, niiden ratkaisemisesta sovitaan. Suunnitelma sisältää ohjeet ongelmatilanteissa toimimiseen.”

Kuvio 10. Tarkan arviointiajankohdan määrittäminen yhdenvertaisuussuunnitelmassa. Aiemmin suunnitelmien toteutuksen yhteydessä usea vastaaja kertoi, että suunnitelman toteutumista valvoo seurantaryhmä, joka myös arvioi laajemmin suunnitelman toteutumista. Suunnitelmien arviointiajankohdat vaihtelivat puolen vuoden, vuosittaisen ja 4 vuoden välein tehtävän arvioinnin välillä niiden vastaajien osalta, joilla oli määritelty suunnitelmalle arviointiväli.

Kuvio 11. Suunnitelmien arviointitiheys.

5.7 Suunnitelman aikaansaamat muutokset

Nuorisoalan toimijat kokevat vastauksien mukaan yhdenvertaisuuden edistämismisveloitteen epäselväksi ja siksi yhdenvertaisuuden priorisointi vaikuttaa vastausten perusteella olevan hyvin järjestökohtaista lakisääteisten velvoitteiden ollessa yleistasoisia. Kyselyvastauksista käy ilmi, että vastaajat kokevat yhdenvertaisuustyön työlääksi ja resurssit siihen sekä henkilötyövuosien että rahan näkökulmasta ovat suppeat, joten yhdenvertaisuutta priorisoidaan vain tapauksissa, jossa se koetaan toimijan kannalta järkeväksi. Tämä ei mielestäni ole ideaalitalanne, ottaen huomioon, että yhdenvertaisuus on yksi nuorisolain viidestä tavoitteesta. Siksi konkreettisia esimerkkejä, jota tässä työssäkin esitellään, on äärimmäisen tarpeellista jakaa nuorisoalalla.

Vastaajista kokee yhdenvertaisuussuunnitelman tuoneen muutoksia toimintaan. Esimerkkejä muutoksista joita vastaajat nostivat esiin ovat rekrytointikäytänteet, viestinnän yhdenvertaisuus, kielikysymykset, sanasto sekä häirintäyhdyshenkilöiden tai vastaavien käyttöönotto.

"Käytämme arkipuheessamme neutraalia kieltä ja kohtaamme toisemme ystävällismielisesti. Kiinnitämme huomiota, ettemme käytä arvottavia, sukupuolittavia ja syrjiviä ilmaisuja puheessamme ja muussa viestinnässämme"

Resurssikysymys on mielestäni relevantti etenkin niissä tapauksissa, joissa yhdenvertaisuusteot vaativat merkittäviä panostuksia, kuten monikielisessä toiminnassa tai mikäli toimijan tapahtumia halutaan tehdä saavutettavaksi kuulo- tai näkövammaisille. Simultaanitulkkaus, käännöstyöt sekä esteettömät tilat ovat monelle pienemmälle toimijalle merkittäviä resurssikysymyksiä ja yhdistävä tekijä näissä panostuksissa on toimijan sisäinen priorisointi, mutta myös epä tietoisuus siitä, kenen vastuulla esimerkiksi tulkkauspalveluiden järjestäminen on.

"Mielestäni vanhoillisessa järjestössä asioiden muuttaminen vie aikaa ja paljon resursseja. Asia jää helposti muiden "tärkeämpien" varjoon, kuten mm. koronapandemia ja siitä selviäminen."

Useampi vastaaja nosti esiin positiivisena muutoksena sen, että yhdenvertaisuussuunnitelman laatiminen ja käyttöönotto on tuonut yhdenvertaisuuden osaksi koko järjestön toimintaa ja yhä useamman nuoren tietouteen. Yksi vastaaja kommentoi muutoksena paremman kyvyn sanoittaa yhdenvertaisuuteen liittyviä arvoja ja toimintatapoja, sekä turvallisemman tilan periaatteiden vakiintumisen osaksi kaikkia tapahtumia.

”Olemme juuri tehneet yhdenvertaisuuskartoituksen kyselyn ja yksilöhaastattelujen avulla nuorten ryhmille, jonka kautta olemme saaneet toimenpide-ehdotuksia. Tämä suunnitelma ei ole vielä valmistunut, mutta jatkossa meillä tulee olemaan erillinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma nuorisotoiminnalle yhdenvertaisuuden edistämiseksi.”

Monet vastaajat nostivat esiin myös etäosallistumismahdollisuuksien yhdenvertaisuuden, ja sen että etäosallistumisen mahdollistaminen on parantanut alueellista yhdenvertaisuutta siten että yhä useampi voi osallistua toimintaan.

Yksi vastaaja nosti esiin kokemuksen siitä, että selkeitä muutoksia ei ole huomattu, mutta silti positiivisena sen, että suunnitelmaa laatiessa on käyty läpi ongelmatilanteiden prosesseja ja käsittelyä. Toinen vastaaja nosti esiin kokemuksen siitä, että suunnitelman käyttöönotto on madaltanut toimijoiden kynnystä nostaa esiin ongelmatilanteita ja kokemuksiaan epäyhdenvertaisuudesta.

Moni vastaaja nosti esiin digitaalisen saavutettavuuden esimerkiksi nettisivujen saavutettavuuskriteerien täyttämisen sekä alt-tekstien käyttämisen sosiaalisessa mediassa. Järjestöjäkin koskettava saavutettavuusdirektiivi on vaatinut monelta toimijalta konkreettisia muutoksia, esimerkiksi selkokielisten tekstien laatimista sekä kuuro- ja näkövammaisten huomioimista digitaalisissa sisällöissä. (Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta 306/2019)

Moni vastaaja kommentoi, ettei suunnitelma ole tuonut merkittäviä muutoksia vaan suunnitelmaan on pelkästään kirjattu jo aiemmin tehtyjä asioita, mutta ottaen huomioon kokemukseni mukaan nuorisojärjestöjen luottamustoimijoiden ja henkilöstön korkean vaihtuvuuden, on erinomaista, että vakiintuneita käytäntöjä on kirjattu ylös, jotta käytänteet eivät jää hiljaiseksi tiedoksi. Yksi vastaaja kommentoikin, että asioiden kirjaaminen paperille mahdollistaa sen, että niistä jää jälki ja niiden toteutusta on yleensä myös velvollisuus seurata.

Moni vastaaja nosti esiin myös näkemyksen siitä, että kun toimintaperiaatteet on kirjattu ylös ja esimerkiksi tapahtumien osallistujat sitoutuvat noudattamaan suunnitelmaa, on syrjintätilanteisiin selkeä toimintatapa ja asiakirja, johon viitata.

”Saavutettavuusasioista huolehditaan paremmin esimerkiksi, kun pohdimme verkkopalvelujamme ja niitä pyritään muokkaamaan sen mukaan (...) Lisäksi yhdenvertaisuussuunnitelma/ohjesääntö on tärkeä tuki esimerkiksi tapahtumissamme, johon voi vedota tarpeen vaatiessa. Yv-asiat ovat myös jollain tapaa paremmin läsnä arjessa, ja ne pysyvät paremmin mielessä, kun niitä on yhdessä työstetty ja niistä on koottu selkeä suunnitelma.”

6 Kehittämisehdotukset ja pohdintaa prosessista

Vastaajien toiveissa ministeriön suuntaan korostuivat selkeästi toive vaatimusten selkeyttämisestä, koulutuksesta yleisesti yhdenvertaisuudesta mutta myös tiukemmin rajatuista aiheista kuten häirintäyhdyshenkilötoiminnasta, erityisryhmien huomioimisesta sekä seksuaalisen häirinnän ehkäisystä ja häirintää kokeneiden tukemisesta. Vastaajat toivoivat myös suunnittelun tueksi materiaaleja, kuten kyselyitä, suunnitelmapohjia, ja sitä, että rahoittajataho asettaisi minimivaatimustason yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Opinnäytetyötä tehdessä olen löytänyt valtavan määrän tukimateriaaleja, oppaita ja valmiita pohjia, jotka tukivat nuorisoalan toimijoita yhdenvertaisuussuunnittelussa, mutta on selkeää, etteivät nuorisoalan toimijat ole löytäneet samoja resursseja.

Lähes kaikissa vastauksissa toiveena oli koulutuksen lisääminen niin yhdenvertaisuustyön aloittelijoille kuin jo edistyneemmille. Nuorisoalan kenttä on valtavan moninainen, ja siksi koulutustarpeisiin on myös monesti hankala löytää oikeita tekijöitä. Jo yleisavustuksen saajien neljä kategoriaa (nuorisojärjestöt, nuorisotoimintaa edistävät järjestöt, nuorisotyötä tekevät järjestöt ja nuorisotyön palvelujärjestöt) ovat toimintatavoiltaan sekä kohderyhmiltään erilaisia, kun pohditaan yhdenvertaisuuskoulutuksia. Nuorisoalalla yhteisten koulutusten järjestäminen on tavallista, mutta tiedon kulku eri toimijoiden tarpeista on riippuvainen toimijoiden omista kontakteista ja verkostoista. Tarvetta yhteiselle koulutukselle erinäisistä teemoista on selkeästi olemassa, koulutusten usein ollessa myös resurssikysymys.

Moni toivoi myös sitä, että ministeriö viestisi selkeämmin siitä kuinka suuri painoarvo yhdenvertaisuuden toteuttamisella ja edistämisellä on avustettavassa toiminnassa. Useampi vastaaja esitti toiveen siitä, että esimerkiksi avustettavilla tahoilla olisi velvollisuus laatia yhdenvertaisuussuunnitelmat sekä järjestää vuosittain koulutusta yhdenvertaisuudesta omassa toiminnassaan.

On myös tärkeää huomioida se, että koska panostukset yhdenvertaisuuteen ovat monelta osin työläisiä ja niiden tulosten näkyminen voi viedä vuosia, tulee nuorisoalan järjestöjen olla aidosti sitoutuneita yhdenvertaisuustyöhön nopeiden muutosten hakemisen sijaan. Siksi ministeriön ohjaus yhdenvertaisuustyön priorisoinnissa on kriittistä, mikäli nuorisoalan yhdenvertaisuutta halutaan aidosti kehittää. Yhdenvertaisuustoimenpiteet kohdistuvat usein myös pieneen joukkoon ihmisiä, jotka ovat kohdanneet esteitä toimintaan osallistuessa ja siksi rajattujen resurssien järjestöillä voi usein olla korkea kynnyksensä lähteä osoittamaan rahallisia panostuksia toimenpiteisiin, jotka eivät kasvata esimerkiksi jäsenmäärää nopeasti tai merkittävästi.

En ole löytänyt opinnäytetyöni kirjoittamisen aikana esimerkkejä tilaisuuksista, joissa jaettaisiin toimivia käytänteitä tai onnistumisia yhdenvertaisuustyössä, ja siksi voidaan olettaa, että argumentteja yhdenvertaisuustyöhön panostamisesta

ei ole jaettu merkittävästi. Nuorisoalan kattojärjestö Allianssi esimerkiksi on järjestänyt nuorisoalan yhdenvertaisuusverkostolle eli kaikille yhdenvertaisuustyöstä kiinnostuneille tilaisuuksia, joista viimeisimmästä tapaamisesta on kerrottu seuraavasti: "Tämän kerran teemana on "hankala tyyppi" -kokemus, jonka monet yhdenvertaisuustyötä tekevät jakavat. Miltä tuntuu, kun ehdotuksesi ja työsi otetaan vastaan asioiden hankaloittamisena? Onko kyse arvoista, normeista, herruustekniikoista vai omista tavoistamme tehdä edistämistyötä?" (Allianssi, 2021) Mikäli tällaiselle tilaisuudelle on koettu tarvetta, se myös kertoo siitä, että yhdenvertaisuustyö ja yhdenvertaisuustoimenpiteitä vaativat henkilöt saattavat kokea vastustusta vaatimuksissaan.

Mielestäni yksi tärkeimmistä kysymyksistä, joka opinnäytetyöprosessin aikana on herännyt, on se, kenen tehtävä on auttaa nuorisoalan järjestöjä yhdenvertaisuustyössä. Ilmiselviä vastauksia voisivat olla opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisotyön ja -politiikan vastuualue, joka ohjaa rahoituksella nuorisoalan järjestöjä ja muita toimijoita sekä nuorisoalan kattojärjestö Allianssi, jonka yksi itse asettamistaan strategian arvoista on yhdenvertaisuus, josta he kertovat seuraavasti: "Pidämme itseisarvona kaikkien tasavertaisia mahdollisuuksia toimia, osallistua ja tulla kohdelluksi hyvin riippumatta taustastaan. Toimimme jatkuvasti tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi kaikenlaista syrjintää vastaan." (Allianssi, 2022, s.10) Useampi vastaaja toivoo lisää tukea Allianssin toimintaan ja Allianssille paremmat resurssit nuorisoalan yhdenvertaisuustekojen kehittämiseen ja ohjeistamiseen. Moni koki, että Allianssi on paras taho toteuttamaan koulutuksia nuorisoalalle ministeriön sijaan.

6.1 Kehittämissuhteet

Velvoite yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman laatimisesta avustettaville tahoille

Jotta yhdenvertaisuustyö olisi aidosti painopiste nuorisoalan järjestöjen työssä, tulisi sen näkyä myös nuorisoalan yleisavustuksissa ja niiden arviointikriteereissä. Nuorisolakia päivitetään parhaillaan, ja sen myötä nuorisolakia täydentävää asetusta tulee päivittää siten, että asetukseen lisätään vaatimus yhdenver-

taisuus- ja tasa-arvosuunnitelmasta tai siihen rinnastettavasta asiakirjasta. Samanlainen toive lisättiin liikunnan vastuualueelta myönnettäviin avustuksiin vuoden 2015 yleisavustushaussa toimintavuodelle 2016 ja myöhemmin muutettiin veloitteeksi. (Tolonen, henkilökohtainen tiedoksianto 13.10.2021).

Taustamateriaalit ja mallit yhdenvertaisuussuunnitteluun

Rahoittajatahon eli opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisotyön ja -politiikan vastuualueen tulisi tarjota julkisella alustalla materiaaleja nuorisoalan järjestöille yhdenvertaisuustyöhön.

Koska yhdenvertaisuus on suhteellista ja yhdenvertaisuustyön tuen tarve toimijoilla on valtavan erilainen, tulisi ministeriön tarjota erilaisia resursseja eri taitotason, koon ja ikäkausien mukaan alan toimijoille. Toisille toimii lyhyt checklistmallinen ratkaisu yhdenvertaisuuteen, mikäli toimia vasta aloitetaan ja toisille laaja ja analyttinen suunnitelma toimenpiteineen ja koulutuksineen. Nuorisoalan järjestöille tulisikin siis tarjota pohja yhdenvertaisuuskyselylle, joka helpottaa tiedon saamista ja tarjoaa tukikeinoja erilaisissa tilanteissa oleville toimijoille. Kaikki mukana – yhdenvertaisuussuunnittelun opas nuorisotyöhön (Jalonen & Heinonen 2019, s.45) tarjoaa tämän kyselyn toteuttamiselle jo sisällöllisesti hyvän tuen. Kysely toimisi myös opastavana siitä näkökulmasta, että kysymysten asettelussa voitaisiin avata käytettävää termistöä ja tapoja kokea yhdenvertaisuutta. Yhdenvertaisuusteemojen opettelu ja tunnistaminen voi olla haastavaa ilman aiempaa kokemusta, ja siksi kyselypohja, jossa nostetaan esimerkiksi erilaisia väitteitä yhdenvertaisuuden kokemuksista, voisi avata samalla myös yhdenvertaisuuden eri näkökulmia. Tämän lisäksi voitaisiin myös koota yhteen resursseja, joilla yhdenvertaisuutta voidaan toimeenpanna ja kouluttaa eri ikäiselle jäsenistölle tapahtumilla, kuten yhdenvertaisuuskävelyn avulla.

Nuorisoalan järjestöille tulisi tarjota pohja yhdenvertaisuussuunnitteluun, toimenpiteisiin ja mittareihin esimerkiksi jo olemassa olevista materiaaleista ja oppaista, joita alalla on tehty. Yhtenäisen pohjan noudattamisen ei tarvitse olla vaatimus, mutta järjestöille, joilla ei itsellään ole suuria resursseja, pohjien ja hyvien käytäntöjen jakaminen on suuri apu. Tämän lisäksi olisi hyvä jakaa myös

esimerkkejä prosesseista eri järjestöiltä, joilla on erilaiset resurssit ja kohderyhmät, jotta yhdenvertaisuustyön suunnitteleminen on helpompaa. Yhdenvertaisuustyön voi aloittaa pienelläkin panoksella, mutta usein työstään eniten kertovat ovat myös niitä, joilla on suurimmat resurssit ja siksi työn aloittamiseen voi pienempien järjestöjen piirissä olla suuri kynnyks. Esimerkiksi Suomen Lukiolaisliiton yhdenvertaisuussuunnitelman oheen laadittu tarkistuslista liiton piirijärjestöille yhdenvertaisuustoimenpiteistä on loistava esimerkki mallipohjasta, jonka kaltaisia ministeriö voisi tarjota. (Hynönen, henkilökohtainen tiedoksianto 23.4.2020)

Esimerkkejä materiaalitavoitteista:

- turvallisemman tilan periaatteet
- yhdenvertaisuussuunnitelma
 - sisältäen esimerkkejä yleisimmistä tavoitteista, toimenpiteistä, mitareista ja seurannasta
- tarkistuslista yhdenvertaisuuden toteutumiseksi
- yhdenvertaisuusarvioinnin toteuttaminen
 - sisältäen esimerkiksi yhdenvertaisuuskyselypohjat jäsenistölle, henkilöstölle tai muille tunnistettaville kohderyhmille nuorisojärjestöissä (vrt. Olympiakomitea, henkilökohtainen tiedoksianto Heikkinen & Laine, 10.4.2021).

Olisi myös äärimmäisen tarpeellista selvittää, minkälaisia asioita ministeriö toivo saavansa tietää osana yleisavustusten selvityksiä, sillä kysymyksen asetelu yhdenvertaisuuteen ja saavutettavuuteen liittyen on tällä hetkellä hyvin yleisluontoinen. Toivotaanko järjestöjen raportoivan esimerkiksi häirintäyhdyshenkilöiden hoitamien tapausten määrän, vai esimerkiksi erilaisten toteutettavien kyselyjen tuloksia yhdenvertaisuuden kokemuksista. Selvityslomakkeiden ohjeet ovat kaikkien kysymysten osalta hyvin yleisluontoisia, mutta koska on selvää, että yhdenvertaisuus on välillä abstrakti konsepti, kaivataan ministeriöltä tarkempaa ohjausta kehitykseen ja toimenpiteisiin liittyen.

Järjestöjä tulisi kannustaa yhä enemmän hyvien käytänteiden jakamiseen, ja tässä looginen rooli on nuorisoalan kattojärjestö Allianssilla, joka koordinoi jo erilaisia nuorisoalan yhteistyöverkostoja.

Tiedon ja osaamisen lisäämiselle on suuri tarve, ja tässä ministeriö sekä valtion nuorisoneuvosto voivat selkeästi vastata tarpeeseen tarjoamalla järjestöille koulutusta tietyistä teemoista ja parantamalla viestintää toiveista, joita valtion hallinnon puolella on järjestöille. Ministeriö sekä valtion nuorisoneuvosto ovat looginen taho tiedon välittäjinä, joten olisi äärimmäisen hyödyllistä näille tahoille koota materiaaleja ja ohjeistuksia yhteen paikkaan esimerkiksi nuorisoalan yhteiseen tietopankkiin.

Nuorisoalan järjestötoimijoiden vaihtuvuus on kokemukseni mukaan suurta niin luottamustoimijoiden kuin työntekijöidenkin osalta, ja siksi haasteena on tiedon ja osaamisen siirtyminen. Tiedyt vaatimukset järjestöille yhdenvertaisuuden osalta olisikin hyvä tehdä selväksi, esimerkkeinä yleisesti EU:n tietosuojasetuksen noudattaminen ja yhdenvertaisuuden osalta EU:n saavutettavuusdirektiivi, joka velvoittaa esimerkiksi digisisältöjen osalta enemmistöä yleisavustettavista toimijoista.

Vaihtuvuus tuo mukanaan myös sen haasteen, että tieto esimerkiksi siitä, mitkä lainsäädännölliset muutokset eivät ole perusteltu syy yleisavustuksen korottamiselle, sillä kokemukseni mukaan esimerkiksi kotisivujen muuttaminen saavutettavuusdirektiivin mukaiseksi saatetaan kokea perusteeksi yleisavustuksen korottamiselle, vaikka näin ei ole. Onkin siis ministeriön harkittavissa, miten yleis-tietoa toiminnan vaatimuksista voidaan saada levitettyä nuorisoalan toimijoille vaihtuvuuden ja resurssipulan haastaessa tiedon kulkua.

Yhdenvertaisuuden osaamiskeskus

Yksi olennaisimmista kysymyksistä, jonka olen opinnäytetyöprosessin aikana tunnistanut on, kenen rooli on auttaa yhdenvertaisuustyössä? Kysymykseen ei tällä hetkellä ole selkeää vastausta, ja siksi näkisinkin loogiseksi toimenpiteeksi nostaa yhdenvertaisuuden yhdeksi painopisteeksi tulevaan valtakunnalliseen

nuorisotyön ja -politiikan ohjelma VANUPOon osaamiskeskuksille. Nuorisoalan yhdenvertaisuustyö tarvitsee selkeästi tuekseen tahon, jolla on osaaminen, sekä resurssit auttaa työn käynnistämässä ja positiivisen kehityksen tukemisessa. Osaamiskeskusten painopisteiden on tarkoitus vastata ajankohtaisiin ilmiöihin, ja mielestäni yhdenvertaisuuskehityksessä osaamiskeskuksen määräaikainen ja nuorisoalan toimijoille kohdennettu tuki ja alusta tiedonjaolle olisivat tarpeellisia.

Osaamiskeskuksen rooli olisi myös toimiva selvittämään nuorisoalan tuen tarpeita laajemmin ja toimimaan tiedonvälittäjänä ministeriön suunnasta nuorisoalan toimijoille. Viestinnän toimivuus on yhteiskunnan kaikilla sektoreilla ikuisen haaste ja etenkin alati tärkeässä teemassa, kuten nuorisoalan yhdenvertaisuustyö, tulisi ministeriön ja valtion nuorisoneuvoston ottaa kaikki keinot käyttöön selvittääkseen, miten yhdenvertaisuuskehitystä voidaan parhaiten tukea. Osaamiskeskuksen määräaikaisuus helpottaisi myös tavoitteiden asettamista nuorisoalan yhdenvertaisuuskehitykselle, ja tuki olisi kohdennetumpaa verrattuna esimerkiksi malliin, jossa nuorisoalan yhdenvertaisuus olisi vaikkapa nuorisotyön vastualueen yhden viranhaltijan vastuulla.

Esimerkkikoulutukset, joita osaamiskeskus voisi toteuttaa tai tarjota yhdessä muiden toimijoiden kanssa nuorisojärjestöille:

- toiminnallinen yhdenvertaisuussuunnittelu
- häirintäyhdyshenkilötoiminta
- konkreettiset ohjeet ja toimintatavat häirintään puuttumiseen
- yhdenvertaisuussuunnitelmien laatiminen ja jalkauttaminen
- tuen tarjoaminen syrjintä- ja kriisitilanteissa
- miten toimia niin, ettei sulje ketään tietämättään pois
- mielenterveysteemojen ja sosiaalisen yhdenvertaisuuden huomioiminen järjestötoiminnassa
- järjestön juridiset vastuut häirintätilanteissa.

Opinnäytetyössä toteutetun kyselyn vastauksista käy ilmi, että yksi este nuorisoalan toimijoiden ja ministeriön välillä on alan toimijoiden pelko paljastaa omia

kehityskohteitaan ja haasteitaan, sillä seurauksena arvioidaan olevan vaikutus yleisavustusten tasoon. Osaamiskeskus, joka toimii ministeriön ohjauksen alaisena, mutta koostuu alan toimijoista rakennetusta konsortiosta, olisi neutraalimpi taho tukemaan alaa ongelmien ratkaisussa ja yhdenvertaisuustyössä.

Osaamiskeskuksen tehtäviin voisi myös kuulua alalla jo olevien toimivien käytäntöjen tutkiminen ja jakaminen sekä ministeriölle että alan toimijoille. Erityisen tärkeää toimivien mallien löytämisessä on suhteuttaa ne käytettävissä oleviin resursseihin ja kohderyhmän ikään. Olisi loogista, että osaamiskeskus voisi laatia yhdenvertaisuussuunnitelmalle, -kysely ja -prosessipohjan eli kokonaisvaltaiset työkalut kokonaiseen yhdenvertaisuustyöhön, sisältäen eri vaiheet ja eri haastavuustasot siten, että ohjeistus on kohdennettu nuorisosalalle. Erityispiirteitä, jotka tulisi huomioida, ovat järjestön koko, jäsenistön erilaiset ikäkaudet, luottamustoimijoiden ja henkilöstön määrä sekä osaamistaso sekä aiempi osaaaminen yhdenvertaisuustyöstä. Kuten aiemmin on todettu, saatavilla on jo valtava määrä materiaalia yhdenvertaisuussuunnittelun tueksi, mutta esimerkiksi vaadittujen resurssien määrän tunnistaminen ja eri ikäkausille kohdentaminen eivät ole esimerkiksi tässä opinnäytetyössä taustamateriaaleina käytetyissä aineistoissa riittävästi huomioituna, jotta ne toimisivat sellaisenaan eri nuorisualan toimijoille hyödyllisinä aineistoina.

Yhdenvertaisuustarkastukset

Mikäli yhdenvertaisuustyön velvoitteita selvennetään ja esimerkiksi yleisavustusten myöntökriteereihin lisätään vaatimus yhdenvertaisuussuunnitelmasta tai vastaavasta asiakirjasta, voisi yksi seuraavista askeleista olla satunnaisten yhdenvertaisuustarkastusten toteuttaminen yleisavustuksen saajille. Vastaavia tarkastuksia tehdään talouden osalta (Axelin, Cortés Tellez, Kauniskangas, Pekkonen, henkilökohtainen tiedoksiantohaastattelu 28.4.2022) ja kohdennettu tarkastus voisi mielestäni olla ministeriölle keino saada lisätietoa yhdenvertaisuussuunnitelmien vaikutuksista ja toimeenpanosta konkreettisemmin täydentämään tämän opinnäytetyön havaintoja. Tarkastuksia voisi toteuttaa myös yhdenvertaisuuden osaamiskeskus, sillä toimiessaan se olisi neutraalimmassa asemassa, mikä helpottaisi todellisen tilannekuvan selvittämistä.

6.2 Pohdintaa opinnäytetyöprosessista

Tutkimuksen voidaan arvioida olevan luotettava silloin, kun samaa tutkimusta tehdessä toisen tahon toimesta päädytään samaan lopputulokseen (Heikkilä, 2004). Läpi opinnäytetyöprosessin olen pyrkinyt olemaan huolellinen, kriittinen ja analyttinen. Olen toiminut asiantuntevasti ja näen, että opinnäytetyö antaa luotettavan kuvan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien tilasta nuori-soalalla. Olen valinnut opinnäytetyöaiheeni oman kiinnostukseni ja tietopohjani pohjalta, ja siksi pyrkinyt erityisesti kiinnittämään huomiota siihen, että käytän harkiten omaan kokemukseeni pohjautuvia huomioita ja näkemyksiä sillä ne eivät ole puhtaasti objektiivisia. Olen selvitystä tehdessäni huomannut, että tieto, jonka olen kerryttänyt esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisotyön ja -politiikan vastuualueen toimintatavoista ja mahdollisuuksista tukea ehtiessäni työskennellä siellä hetken, eroaa kyselyvastausten perusteella valtavasti nuori-soalan yleisestä tietopohjasta. On tietenkin luonnollista, että työskennellessä kerää erilaista tietoa kuin esimerkiksi pelkän sidosryhmän asemesta, mutta mielestäni esimerkiksi kommentit, joissa pohditaan ministeriön vaatimustasoa esimerkiksi yhdenvertaisuustyön suhteen, joka on lakisäätteistä nuorisolain nojalla, on huolestuttavaa. Uskon, että valta-asema, joka ministeriön ja edunsaajien välillä on, vaikuttaa suuresti siihen kuinka paljon tukea järjestöt uskaltavat pyytää ministeriöstä. Tämä tietopohjan vaihtelevuus toimijan kokemuksesta riippuen vaikuttaa selvityksen monistettavuuteen siten, että oma tietopohjani on tietenkin vaikuttanut kykyyni tulkita ja kontekstualisoida kyselyaineiston avoimia kommentteja.

Yhdenvertaisuuden kokemuksen tutkimista tai selvittämistä tulisi lisätä kaikilla yhteiskunnan aloilla ja päädyin valitsemaan omaan työhöni itselleni urani ja opintojeni kannalta soveltuvimman alan. Aiemmin esimerkiksi Milja Nieminen on selvittänyt yhdenvertaisuutta representaation eli edustuksellisuuden näkökulmasta elokuva- ja tv-alalla. Vaikka aineistonhankintamenetelmämme ja kohde-ryhmämme ovat erilaiset yhteisöt, summaa Nieminen kuitenkin omassa työssään yhtään myös nuorisoalan yhdenvertaisuustyön polttavimman kysymyksen:

”Mitä pitää ja mitä voimme kollektiivisesti tehdä toisin, jotta kaikki tulevat nähdyksi ja kuulluksi?” (Nieminen, 2021)

Olen työssäni erityisesti pyrkinyt kiinnittämään huomiota huolellisuuteen selvityksen monistamisen näkökulmasta. Lähtökohtaisesti selvitys olisi toteutettavissa myös opetus- ja kulttuuriministeriön avustamille kulttuurialan toimijoille. Näen yhdenvertaisuuskehityksen kannalta tärkeänä, että kysely toteutetaan uudelleen muutaman vuoden päästä, mahdollisesti siten, että tutkimuskysymyksiä on mahdollisuus laajentaa kohti koko nuorisoalaa kohderyhmänä sisältäen esimerkiksi myös kuntien ja seurakuntien tekemän nuorisotyön. Opinnäytetyö toimii yleisesti hyvänä lähdeaineistolle niille tahoille, jotka ryhtyvät laatimaan ensimmäistä yhdenvertaisuus- tai tasa-arvosuunnitelmaa, sillä olen pyrkinyt keräämään lähdemateriaaleihini relevantteja ja järjestökentälle sopivia tukimateriaaleja muodostaessani yleiskuvaa olemassa olevista resursseista. Materiaalit ovat hyödyllisiä järjestöille toimialasta riippumatta.

Kyselyn avoimissa kommentteissa moni kiitteli toteutettavasta opinnäytetyöstä ja etenkin siitä, että yhdenvertaisuusteemoja nostetaan esille myös ministeriötasolla ja siten korostetaan niiden merkityksellisyyttä. Uskon että työ tarjoaa sekä toimeksiantajalleni valtion nuorisoneuvostolle, että avustuksen myöntäjälle eli opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisotyön ja -politiikan vastuualueelle hyödyllisiä huomioita nuorisojärjestöjen huolista. Etenkin olen iloinen siitä, että kyselyn avulla on selkeästi noussut esiin vastauksia kaipaavat kaksi kysymystä:

- a. Kenen vastuulla on tukea nuorisojärjestöjen yhdenvertaisuustyötä?
- b. Mitkä ovat yhdenvertaisuustyön vähimmäisvaatimukset, jos sellaisia voi asettaa?

Mielestäni kysymyksiin ei ollut mahdollista löytää vastauksia tämän opinnäytetyön puitteissa, mutta näen kysymykset mahdollisina jatkotutkimuksen aiheina joko itselleni tai muulle nuorisoalan yhdenvertaisuusteemoista kiinnostuneelle tekijälle. Kysymykset ovat laadultaan myös monisyisiä ja uskon niihin löytyvän eri ratkaisuja riippuen siitä, kenelle kysymys esitetään.

Lähteet

Allianssi. (14.8.2021) *Nuorisoalan yhdenvertaisuusverkoston tapaaminen*. Facebook.

https://www.facebook.com/events/2952780551648838/?acontext=%7B%22event_action_history%22%3A%7B%22surface%22%3A%22page%22%7D%7D

Allianssi. (2022) *Allianssi 2022-2026*. Nuorten puolella ja koko nuorisoalan tukena. <<https://allianssi.kuvat.fi/kuvat/Asiakirjat/Allianssin+toimintaa+ohjaavat+dokumentit/Allianssin+strategia+2026.pdf>>

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. (2020) *Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset*. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTI-KORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?_t=1578480382>

Apunen, M., Haavisto, I., Hopia, H., Toivonen, S. (2016) *Sovinnon eväät*. EVAn Arvo- ja asennetutkimus 2016. EVA Raportti 1/2016. <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2016/03/EVA_Arvo-ja-asenne_2016_Sovinnon_ev%C3%A4%C3%A4t.pdf>

Artemjeff, P. (2017) *Yhdenvertaisuuden ABC*. Oikeusministeriö. <<https://vm.fi/documents/10623/12501645/Yhdenvertaisuus/44787b3d-7174-8ec5-0ef9-8258629ae3ce/Yhdenvertaisuus.pdf>>

Government of Canada. (2021) *Jordan's Principle* <<https://www.sac-isc.gc.ca/eng/1583698429175/1583698455266#chp2>> (Viitattu: 26.9.2021).

Euroopan komissio. (2019) *Discrimination in the European Union*. Special Eurobarometer 493. https://data.europa.eu/data/datasets/s2251_91_4_493_eng?locale=en

Euroopan perusoikeusvirasto (2018) *Being Black in the EU*. Second European Union Minorities and Discrimination Survey. <<https://fra.europa.eu/en/publication/2018/being-black-eu>>

Heikkilä, T. (2004) *Tilastollinen tutkimus*. Edita.

Hyttinen, K. & Konttinen, J. (2006) *Vaikuttavaa tutkimusta*. Arviointikäytäntöjä julkisissa tutkimusorganisaatioissa: Puolustusvoimien Teknillinen Tutkimuslaitos PVTT. VTT Tiedotteita 2333. <<https://www.vtt.fi/inf/pdf/tiedotteet/2006/T2333.pdf>> (Viitattu: 12.9.2021).

Inglehart, R., Pippa N. (2016) *Trump, Brexit, and the Rise of Populism: Economic Have-Nots and Cultural Backlash*. HKS Faculty Research Working Paper Series RWP16-026. <<https://www.hks.harvard.edu/publications/trump-brexit-and-rise-populism-economic-have-nots-and-cultural-backlash>>

Jalonen, R., Heinonen, L. (2019) *Kaikki mukana? Yhdenvertaisuussuunnittelun opas nuorisotyöhön*. Koordinaatti, Oulun kaupunki. https://www.koordinaatti.fi/system/files/2020-01/kaikki-mukana_0.pdf

Kankkunen, P., Harinen, P., Nivala, E., Tapio, M. (2010) *Kuka ei kuulu joukkoon? Lasten ja nuorten kokema syrjintä Suomessa*. Sisäministeriö. Sisäasiainministeriön julkaisu 36/2010. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80503/sm_362010.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kiilakoski, T. (toim.) (2022) *Kestävää tekoa*. Nuorisobarometri 2021. Valtion nuorisoneuvosto. <<https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2022/03/nuorisobarometri-2021-web.pdf>>

KPMG Oy Ab. (2018) *Onko Suomi maailman turvallisin maa kaikille?* Turvallisuuden toteutumisen eri sukupuolten ja väestöryhmien kannalta. Sisäministeriö. <<https://intermin.fi/documents/1410869/4024872/Turvallisuuden+yhdenvertaisuus+selvitys+310518.pdf/9091cbbf-6dd9-4d8a-b337-01be26de818a/Turvallisuuden+yhdenvertaisuus+selvitys+310518.pdf?t=1527831340000>>

Laaksonen, N. (4.5.2019) *Benchmarking oppimisprosessina*. Proakatemia. <<https://essee-pankki.proakatemia.fi/benchmarking-oppimisprosessina/>>

Laasanen, J. (2011) *Vapaaehtoistyön kansantaloudelliset vaikutukset*. Mannerheimin lastensuojeluliitto, Suomen 4H-liitto, Suomen pelastusalan keskusjärjestö, Suomen punainen risti. Helsingin yliopisto. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/225281/Raportteja70.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>>

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta 1239/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141329>

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>>

Laki vähemmistövaltuutetusta 660/2021. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2001/20010660>>

Lehtovaara, P. (16.5.2013) Vähemmistövaltuutettu Eva Biaudet: Syrjintäsuoja heikkenee uudessa yhdenvertaisuuslaissa. *Suomen kuvalehti*. <<https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/vahemmistovaltuutettu-eva-biaudet-syrjintasuoja-heikkenee-uudessa-yhdenvertaisuuslaissa/>>

Lorenzo R., Voigt N., Schetelig K., Zawadzki K., Welpel I., Brosi P. (2017) *The Mix That Matters: Innovation Through Diversity*. The Boston Consulting Group. <<https://www.bcg.com/publications/2017/people-organization-leadership-talent-innovation-through-diversity-mix-that-matters>> (Viitattu: 26.9.2021).

Mannerheimin lastensuojeluliitto. (2021) *Kiusaamisen seuraukset*. <<https://www.mll.fi/ammattilaisille/kouluille-ja-oppilaitoksille/kiusaamisen-ehkaiseminen/kiusaamisen-seuraukset/>> (Viitattu: 4.5.2022)

Metropolia (2021). Kulttuurituotanto AMK, päiväopiskelu. <<https://www.metropolia.fi/fi/opiskelu-metropoliassa/amk-tutkinnot/kulttuurituotanto>> (Viitattu: 26.9.2021).

Mikkola, A. (2020) *Tasa-arvosuunnitelmien seuranta 2019*. Perusopetuksen oppilaitosten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2020:23. <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/tasa_arvosuunnitelmien_seuranta_2019.pdf> (Viitattu: 26.9.2021).

Nieminen K., Jauhola L., Lepola O., Rantala K., Karinen R., Luukkonen T., (2020) *Aidosti yhdenvertaiset*. Yhdenvertaisuuslain arviointi. Valtioneuvosto. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162552/VNTEAS_2020_50.pdf

Nieminen M. (9.4.2021) *Diversiteetin kehittäminen kotimaisten elokuvien ja TV-sarjojen roolituksessa*. Metropolia. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/496925/Nieminen_Milja.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Niva, M., Tuominen, K. (2005) *Benchmarking käytännössä*. Julkaisija: Benchmarking Ltd Oy.

Nuorisolaki 1285/2016. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>>

Nuorisotilastot. (2021) *Kuntien nuorisotyö – Nuorisotilastot.fi*. <<https://nuorisotilastot.fi/101/visualisoinnit/kuntien-nuorisotyö/>> (Viitattu: 4.4.2021).

Nuorisotyöstä Suomessa. (2019). *Yhdenvertaisuus järjestöjen nuorisotyössä*. Selvitys nuorisotyöstä Suomessa. <<https://nuorisotyosta.fi/yhdenvertaisuus-jarjestojen-nuorisotyossa/>> (Viitattu: 26.9.2021).

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2020) *Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma 2020–2023*. Tavoitteena nuoren merkityksellinen elämä ja osallisuus yhteiskunnassa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:2. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162007/OKM_2020_2_VANUPO_fi_u.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2021a) *Valtionapukelpoiset nuorisoalan järjestöt*. <<https://okm.fi/documents/1410845/22671047/VALTIONAPUKELPOISET+NUORISOALAN+J%C3%84RJEST%C3%96T+12.10.2021.pdf/33de2309-f71c-ad93-ddec-647d4383f0f5/VALTIONAPUKELPOISET+NUORISOALAN+J%C3%84RJEST%C3%96T+12.10.2021.pdf?t=1634033511495>>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2021b) *Valtakunnalliset nuorisoalan järjestöt; toiminnan arvioinnin sanalliset kuvaukset; vuoden 2022 yleisavustukset*. <https://okm.fi/documents/1410845/22671047/Valtakunnalliset+nuorisoalan+j%C3%A4rjest%C3%B6t+ARVIOINTI+2022+sanalliset+kuvaukset.pdf/8b1ff99c-8486-5d40-108e-a64632f8d831/Valtakunnalliset+nuorisoalan+j%C3%A4rjest%C3%B6t+ARVIOINTI+2022+sanalliset+kuvaukset.pdf?t=1644249889761>

Rensujeff, K. (2014) *Taiteilijan asema 2010. Taiteilijakunnan rakenne, työ ja tulonmuodostus*. Taiteen edistämiskeskus. <https://www.taike.fi/documents/10921/1094274/Taiteilijan_asema_2010_2.korjattupainos.pdf/f59aa7d3-f396-4340-81ac-2bac9d4ae841>

Roiha, T. (2016) *Suomeen pakolaisina ja turvapaikanhakijoina vuosina 2011-2016 saapuneet taiteilijat*. Taiteen edistämiskeskuksen selvitys. Taiteen edistämiskeskus. https://www.taike.fi/documents/10921/1094274/Roiha_Pakolaistaustaiset_taideilijat_selvitys.pdf/8190c7b9-aea1-4b2e-b7a2-22836a03d233

Sisäasiainministeriö. (2011) *Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioiden seurannan välineiden kehittämisryhmän loppuraportti*. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79674/sm_072011.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Suomen perustuslaki 731/1999. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>>

Suomen virallinen tilasto (SVT). (2009) *Laatuseloste*. Ajankäyttötutkimus 2009. Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/til/akay/2009/02/akay_2009_02_2011-02-17_laa_001_fi.html> (Viitattu 26.9.2021)

Suomen virallinen tilasto (SVT). (2021a) *Ajankäyttö*. Muutokset 1979–2017. Tilastokeskus <https://pxweb2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__akay/?tablelist=true> (Viitattu: 26.9.2021).

Suomen virallinen tilasto (SVT). (2021b) *Sosioekonominen asema*. Määritelmä. Tilastokeskus. <https://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/sosioekon_asema.html#tab2> (Viitattu: 12.9.2021).

Sukupuolen osaamiskeskus. (2021) *Sukupuolen ilmaisu ja transvestisuus*. <<https://sukupuolen-osaamiskeskus.fi/sukupuolen-moninaisuus/sukupuolen-ilmaisu/>> (Viitattu 8.5.2022)

Sundman, R. (2018) Kun kansanedustaja kaipaa avustajaa, hän soittaa nuorisjärjestön puheenjohtajille – ”Broilerihautomoiksi” pilkatuissa pumpuissa kasvaa edelleen seuraava poliitikko-sukupolvi. Yle. <<https://yle.fi/uutiset/3-10512095>>

Suomi-Seura ry. (2022) *Tietoa meistä*. <<https://suomi-seura.fi/tietoa-meista/>> (Viitattu 9.5.2022)

Svart, T. (2019) *Minustako taiteilija? Suomen romanien ajatuksia ammattitaiteilijuudesta*. Taiteen edistämiskeskus. <https://www.taike.fi/documents/10162/31076/Minustako+taiteilija_Suomen+romanien+ajatuksia+ammattitaiteilijuudesta.pdf/e7494421-dec1-6fe2-6cc3-98bfcdb06e09>

Terveystieteiden tutkimuskeskus THL. (2021) *Kouluterveyskyselyn tulokset*. Perusopetuksen 8. ja 9. luokan, lukion ja ammatillisten oppilaitosten tulokset. <<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset#alueittain>> (Viitattu 28.4.2022)

Kangasniemi, J. (2008) *Yksinäisyyden kokemisen avainkomponentit Yleisradion tekstitelevisiion Nuorten palstan kirjoituksissa*. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/19195/9789513934088.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Työsopimuslaki 55/2001. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010055>>

Työturvallisuuslaki 738/2002. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>>

Unicef. (2022) *Lapsen oikeuksien julistus*. <<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-julistus/>> (Viitattu: 4.5.2022)

Pyykkönen, M. & Saukkonen, P. (2015) Vähemmistöt, monikulttuurisuus ja kulttuuripolitiikka. Teoksessa Heiskanen, I., Kangas, A. & Mitchell, R. (toim.) *Taiteen ja kulttuurin kentät: peruskenteet, hallinta ja lainsäädäntö*. (ss 375–402) Tietosanoma.

Vaara E., Mantere, S. (2008) *On the Problem of Participation in Strategy: A Critical Discursive Perspective*. Hanken School of Economics. <<https://helda.helsinki.fi/handle/10227/403>>
Valtionavustuslaki 688/2001. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2001/20010688>>

Valtioneuvoston asetus nuorisotyöstä ja -politiikasta 211/2017. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170211?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=211%2F2017>>

Valtiovarainministeriö. (2021) Usein kysytyä. <<https://vm.fi/usein-kysytya-valtionavustuksista>>
(Viitattu: 3.10.2021).

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>>

Yhdenvertaisuusvaltuutettu. (2021b) Yhdenvertaisuusvaltuutetun vuosikertomus 2020. <[https://syrjinta.fi/documents/25249352/79215492/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2020+\(PDF,+4900+kt\).pdf/1075fafa-6a03-d0b5-277d-40b201e0fbd5/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2020+\(PDF,+4900+kt\).pdf?t=1623129126142](https://syrjinta.fi/documents/25249352/79215492/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2020+(PDF,+4900+kt).pdf/1075fafa-6a03-d0b5-277d-40b201e0fbd5/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2020+(PDF,+4900+kt).pdf?t=1623129126142)> (Viitattu: 26.9.2021).

Yhdenvertaisuusvaltuutettu. (2020c) Yhdenvertaisuusvaltuutetun vuosikertomus 2019. <[https://syrjinta.fi/documents/25249352/54196129/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2019+\(PDF,+3300+kt\).pdf/84342ff4-3c60-d933-e49f-85921d022faa/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2019+\(PDF,+3300+kt\).pdf?version=1.3&t=1619531307602](https://syrjinta.fi/documents/25249352/54196129/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2019+(PDF,+3300+kt).pdf/84342ff4-3c60-d933-e49f-85921d022faa/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2019+(PDF,+3300+kt).pdf?version=1.3&t=1619531307602)> (Viitattu 26.9.2021)

Yhdenvertaisuusvaltuutettu. (2021a) *Positiivinen erityiskohtelu*. <<https://syrjinta.fi/positiivinen-erityiskohtelu>> (Viitattu 26.9.2021)

Yhdenvertaisuusvaltuutettu. (2022a) *Ikäsyrjintä*. <<https://syrjinta.fi/ikasyrjinta>> (Viitattu 7.5.2022)

Yhdenvertaisuusvaltuutettu. (2022b) *Vammaisten henkilöiden oikeudet*. <<https://syrjinta.fi/vammaisten-henkiloiden-oikeudet>> (Viitattu 7.5.2022)

Liitteet

Liite 1 Valtakunnallisten nuorisojärjestöjen yleisavustusten hakulomake 2019

Järjestön tiedot ja yhteyshenkilöt

Kaikki kohdat tulee täyttää riippumatta siitä, ovatko tiedot muuttuneet tai eivät.

Hakemuksen yhteyshenkilö ja yhteystiedot

Sukunimi

Etunimi

Organisaatio

Tehtävä

Sähköposti

Puhelin

Pankkitili (IBAN)

Avustusta haetaan (€)

Koko toimintaan

Osaan toiminnasta

Perustelu avustussumman korottamiselle

Esim. toimintaympäristössä tai järjestön toiminnassa tapahtuneet muutokset, jotka lisäävät kustannuksia. Laita vastaussoluun vain viiva, jos järjestö ei hae korotusta avustussummalle.

Alueellisille ja paikallisille jäsenjärjestöille myönnettävät avustukset yhteensä (€)

Niiden alueellisten ja paikallisten jäsenjärjestöjen lukumäärä, joille yleisavustusta siirretään.

Lain tavoitteiden toteutuminen

Konkreettiset toimet, joilla järjestö tulee edistämään nuorisolain (1285/2016) 2 § tavoitteita.

*Minkä nuorisolain 1285/2016 tavoitteen/tavoitteiden tai lähtökohdan/lähtökoh-
tien toteuttamisessa järjestönne on erityisen hyvä? Järjestöillä voi olla erilaisia
painotuksia lain tavoitteiden toteuttamisessa eikä järjestön tarvitse toiminnas-
saan toteuttaa samanaikaisesti kaikkia lain tavoitteita tai lähtökohtia. Avustuk-
sen saamisen edellytyksenä kuitenkin on, että järjestön tavoitteet ja toiminta ei-
vät ole ristiriidassa nuorisolain 2 § kanssa.*

Toiminnan sisältö

Toimintavuoden keskeiset tavoitteet

*Mitä ajankohtaisia tavoitteita olette asettaneet järjestöllenne tulevan toiminta-
vuoden ajaksi?*

Konkreettiset toimenpiteet toimintavuoden tavoitteiden saavuttamiseksi

*Mitkä ovat ne konkreettisten toimenpiteet, joiden avulla järjestönne aikoo saa-
vuttaa edellisessä kohdassa kuvaamanne tavoitteet toimintavuoden aikana?*

Toiminnan tulosodotukset

*Mitkä ovat toiminnan arvioidut tulokset? Kuvaile, mitä toiminnalla pyritään saa-
maan aikaan. Määrälliset ja laadulliset tulosodotukset.*

Toiminnan seurantamittarit

Millä mittareilla järjestönne aikoo seurata toimintaansa?

Toiminnan pääasiallinen kohderyhmä

*Mikä tai mitkä ovat järjestönne toiminnan pääasialliset kohderyhmät (ikäryhmät,
asuinpaikka, sukupuolet, erityisryhmät jne.)?*

Maakunnat

Rastittakaa maakunnat, joiden alueella järjestöllänne on toimintaa

Uusimaa, Varsinais-Suomi, Satakunta, Häme, Pirkanmaa, Päijät-Häme, Kymenlaakso, Etelä-Karjala, Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala, Keski-Suomi, Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu, Lappi, Ahvenanmaa

Toiminnan saavutettavuuden edistäminen

Miten järjestönne edistää toimintansa saavutettavuutta? Saavutettavuuden edistämisen tavoitteena on, että mahdollisimman monet nuoret voivat osallistua toimintaan erilaisista lähtökohdistaan riippumatta. Anna konkreettisia esimerkkejä asiasta.

Millä toimenpiteillä järjestönne aikoo edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa toimintavuoden aikana?

Järjestön lähimmät yhteistyökumppanit

Luetelkaa järjestönne tärkeimmät kotimaiset ja ulkomaiset yhteistyökumppanit sekä kunkin kohdalla ne erityiset asiat, joiden parissa teette yhteistyötä.

Järjestön talous

Toimenpiteet, joilla järjestö on huolehtinut siitä, että sen taloutta hoidetaan vastuullisesti

Luettele ne toimenpiteet, joilla järjestö on huolehtinut siitä, että sen taloutta hoidetaan vastuullisesti. Tällaisia voivat olla esimerkiksi yksityiskohtainen ja ajanmukainen taloussääntö, selkeästi määritelty toimivalta luottamustoimisten päätöksentekijöiden ja järjestön toimitsijoiden välillä, toiminnasta aiheutuvien tulojen ja menojen ajantasainen ja säännöllinen seuranta sekä riittävästä varainhankinnasta huolehtiminen.

Mitkä ovat järjestön pääasialliset varainhankintakeinot?

Esimerkiksi jäsenmaksut, osallistumismaksut, rahankeräykset, tuotteiden tai palveluiden myynti, arpajaiset, sijoitus- ja liiketoiminnan tuotot jne.

Muut tulevaa toimintavuotta varten haetut tai haettavat julkiset ja yksityiset avustukset

Mitä muita julkisia avustuksia (muut ministeriöt, kunnat, TEtoimistot, seurakunnat, yhdistykset, säätiöt, rahastot jne.) järjestönne on hakenut toimintavuodelle? Luetelkaa tahot, käyttötarkoitukset ja saatujen/haettujen avustusten määrät.

Nuorisotyön tai -toiminnan kustannusarvio

Henkilöstökulut

Toimitilakulut

Ulkopuoliset palvelut

Muut kulut

Yhteensä €

Erittele muut kulut mahdollisimman tarkkaan, esim. matka- ja majoituskulut, markkinointikulut, edustuskulut.

Ei-hyväksyttävät menot

Ei-hyväksyttävien menojen osalta katso opetus- ja kulttuuriministeriön yleisavustuksiin liittyvät ehdot ja rajoitukset, <https://minedu.fi/valtiovavustusten-hakeminenkaytto-ja-valvonta>.

Listaa tehtävät, joissa henkilön vuositulot sivukuluineen tai palkkio ylittää 80.000 euroa. Ko. tehtävien osalta katso opetus- ja kulttuuriministeriön yleisavustuksiin liittyvät ehdot ja rajoitukset

Nuorten osallistaminen

Millä keinoin ja millä konkreettisilla tavoilla nuoria osallistetaan järjestön päätöksentekoon?

Kysymykseen vastaavat nuorisotoimintaa edistävät, nuorisotyötä tekevät ja nuorisoalan palvelujärjestöt.

Millä tavoin järjestö edistää nuorten kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa?

Kuinka järjestö ohjaa nuoria aktiivisiksi toimijoiksi kansalaisyhteiskunnassa?

Millä keinoin järjestö kannustaa nuoria aktiivisiksi yhteiskunnallisissa asioissa ja ehkäisee osaltaan nuorten syrjäytymistä?

Lisätietoja

Liitteet

Voimassa olevat säännöt

Toimintasuunnitelma

Järjestön koko toimintavuoden talousarvio

Liite 2 Valtakunnallisten nuorisojärjestöjen yleisavustusten selvityslo- make 2020

Selvityksen kohde ja yhteyshenkilö

Selvityksen yhteyshenkilön tiedot

Myönnetty summa €

Päätöksen mukainen käyttöaika

Käyttöajan muutoksesta mahdollisesti annetun päätöksen päivämäärä ja uusi käyttöaika

Käyttötarkoituksen muutoksesta mahdollisesti annetun päätöksen päivämäärä ja uusi käyttötarkoitus

Alueellisille ja paikallisille jäsenjärjestöille siirretyt avustukset

Niiden alueellisten ja paikallisten jäsenjärjestöjen lukumäärä, joille avustusta on siirretty

Alueellisille ja paikallisille jäsenjärjestöille siirretyt avustukset yhteensä (€)

Luettele ne maakunnat joiden alueella toimiville paikallisille ja alueellisille jäsenjärjestöille avustusta on siirretty

Vahvistan, että edelleen jaettujen avustusten osalta avustukset on käytetty ministeriön valtionapupäätöksen ja ministeriön ehtojen ja rajoitusten mukaisesti, ja että jokaisesta myönnetystä avustuksesta on tehty delegointisopimukset

Järjestön alueellinen ja paikallinen toiminta

Alueelliset ja paikalliset jäsenjärjestöt

Alueellisten jäsenjärjestöjen lukumäärä

Paikallisten jäsenjärjestöjen lukumäärä

Valtakunnallisten jäsenjärjestöjen lukumäärä

Luetelkaa, millaista toimintaa teillä kunkin maakunnan alueella on.

Keskus- ja kattojärjestön alueellinen toiminta:

Uusimaa, Varsinais-Suomi, Satakunta, Häme, Pirkanmaa, Päijät-Häme, Kymenlaakso, Etelä-Karjala, Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala, Keski-Suomi, Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu, Lappi, Ahvenanmaa

Niiden maakuntien lukumäärä, joiden alueella toimintaa järjestettiin

Lain tavoitteiden toteutuminen

Mitä nuorisolain (1285/2016) tavoitteita tai lähtökohtia järjestönne on toteuttanut toiminnassaan toimintavuonna? Järjestöllä voi olla erilaisia painotuksia lain tavoitteiden toteuttamisessa eikä järjestön tarvitse toiminnassaan toteuttaa samanaikaisesti kaikkia lain tavoitteita tai lähtökohtia

Konkreettiset toimet, joilla järjestö edisti nuorisolain (1285/2016) 2 § tavoitteita toimintavuonna

Toiminnan sisältö

Mitkä olivat hakemuksessanne ilmoitetut toimintavuoden keskeiset tavoitteet?

Miten edellisen kohdan tavoitteet saavutettiin toimintavuoden aikana ja mitä toimenpiteitä tehtiin?

Millaisia tuloksia saavutettiin? Huomioi tässä sekä määrälliset/numeeriset ja laadulliset tulokset.

Miten toiminnan seurantamittareita on käytetty?

Mitä vaikutuksia vuoden 2020 koronavirusepidemiolla oli järjestönne toimintaan?

Miten järjestönne toimintakyky pystytään turvaamaan mahdollisissa tulevilla vastaavissa tilanteissa ja mitä suunnitelmia järjestönne on tähän liittyen tehnyt?

Määrälliset tiedot

Kukin jäsen kirjataan vain yhteen kertaan. Esimerkki: Mikäli järjestön jäsenet tulevat myös keskusjärjestön henkilöjäseniksi liittyessään paikallisosastoon/seuraan, niin jäsen kirjataan joko kohtaan 1 tai kohtaan 2, ei molempiin. Älä jätä kohtia tyhjäksi. Jos määrällistä tietoa ei ole, kirjaa kohtaan numero "0".

1. Keskusjärjestön henkilöjäsenmäärä
2. Paikallisten jäsenjärjestöjen henkilöjäsenmäärä
3. Alueellisten jäsenjärjestöjen henkilöjäsenmäärä
4. Hallituksen henkilöjäsenten määrä
5. Järjestettyjen tapahtumien määrä: Keskusjärjestö; Alue/Paikallistaso; Yhteensä
Esimerkiksi yksittäiset kerhokerrat lasketaan erikseen, mutta esimerkiksi retki on yksi, vaikka retkellä olisi ollut monta eri kohdetta.
6. Vuoden aikana säännöllisesti toimintaan osallistuneet: Keskusjärjestö; Alue/Paikallistaso; Yhteensä
Niiden nuorten määrä, jotka ovat osallistuneet järjestettyyn toimintaan/olleet järjestämässä toimintaa vähintään kaksi kertaa toimintavuoden aikana.

6.1 Erittele vuoden aikana toimintaan säännöllisesti osallistuneiden sukupuolija-
kauma (%-luku): Tyttö/nainen; Poika/mies; Muu; En osaa sanoa

Mihin edellisten kohtien lukumäärät perustuvat?

Mitkä olivat toimintavuodelle määritellyt kohderyhmät ja miten kohderyhmien ta-
voittamisessa onnistuttiin?

Miten toiminnan saavutettavuutta edistettiin toimintavuoden aikana?

Millä toimenpiteillä järjestönne edisti yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-ar-
voa toimintavuoden aikana?

Onko järjestöllänne yhdenvertaisuussuunnitelma?

Onko järjestöllänne tasa-arvosuunnitelma?

Onko järjestöllänne yhdistetty yhdenvertaisuus- ja tasaarvosuunnitelma?

Minkä tahojen kanssa järjestö teki yhteistyötä toimintavuoden aikana ja mitä yh-
teistyö piti konkreettisesti sisällään?

Järjestön talous

Henkilöstön määrä: Täysiaikaiset; Osa-aikaiset

Tekikö järjestö toimintavuoden aikana varainhankintaa? Jos kyllä, niin miten?

Mitkä olivat ne toimenpiteet, joilla järjestö on huolehtinut siitä, että sen taloutta
hoidetaan vastuullisesti?

Toimintaan saadut muut julkiset avustukset

Luettele avustusten myöntäjät, avustuksien käyttötarkoitukset, avustuksien
määrät ja paljonko avustuksia käytettiin toimintavuonna.

Toimintaan saadut yksityiset avustukset

Luettele avustusten myöntäjät, avustuksien käyttötarkoitukset, avustuksien määrät ja paljonko avustusta käytettiin toimintavuonna.

Onko järjestö arvonlisäverovelvollinen?

Jos kyllä, niin miltä osin ja onko arvonlisäverollinen toiminta eriytetty kirjanpidossa?

Paljonko liiketoiminnan kustannukset olivat yhteensä? (€)

Onko avustuspäätökseen kuuluvien avustusten ehtojen ja rajoitusten mukainen palkkakatto ylittynyt? *Jos kyllä, niin lisää tehtävänimike ja vuositulot luontoisetuineen*

Seuraavissa kohdissa raportoidaan talouslukuja nuorisotyön ja -toiminnan osalta.

Toiminnan tuotot, kustannukset ja tilikauden yli-/alijäämä

Toiminnan kokonaistuotot (€)

Toiminnan kokonaiskustannukset (€)

Tilikauden yli-/alijäämä (€)

Ylittikö avustuksen määrä päätöksessä määritellyn prosenttiosuuden kokonaiskustannuksista? *Mikäli ylitti, tulee avustusta palauttaa. Kts. ehdot ja rajoitukset.*

Erittely nuorisotyön ja -toiminnan toteutuneista kustannuksista menolajeittain avustuksen käyttöajalta

Henkilöstökulut (€)

Ulkopuoliset palvelut (€)

Matkakulut (€)

Muut kulut (€)

Kokonaiskustannukset yhteensä (€)

Nuorisotyön ja -toiminnan toteutunut rahoitus avustuksen käyttöajalta

Osallistumismaksut (€)

Julkinen rahoitus (€)

Yksityinen rahoitus (€)

Muu rahoitus (€)

Toteutunut rahoitus yhteensä (€)

Tee erittely ei-hyväksyttävistä kustannuksista

Kts. yleisavustuksen ehdoista hyväksyttävät kustannukset ja kustannukset, jotka eivät ole valtionapukelpoisia. Tee näistä kustannuksista erittely ja laske erittelyn tulos yhteensä.

Ei-hyväksyttävät kustannukset yhteensä (€)

Vähennä toiminnan kokonaiskustannuksista ei-hyväksyttävät kustannukset.

Hyväksyttävät kustannukset yhteensä (€)

Hankintojen kilpailutus käyttöajalta

Oletteko toiminnassa tai hankkeessa olleet velvollisia noudattamaan lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016)? *Onko avustusta saanut organisaationne hankintalain tarkoittama julkisoikeudellinen laitos? (huom: myös esim. yhdistykset ja säätiöt voivat täyttää julkisoikeudellisen laitoksen tunnusmerkit tietyin kriteerein) Oletteko saaneet hankkeeseen valtionavustusta yli puolet hankkeen rahoituksesta? Ajantasaiset kynnysarvot löytyvät täältä: <https://www.hankintailmoitukset.fi/fi/docs/kynnysarvot/>*

Onko toiminnassa/hankkeessa tehty hankintoja?

Jos kyllä, niin minkälaisia?: Pienhankintoja (Vähintään 20 000 euroa (+ alv.) maksavat yksittäiset hankinnat); Kansalliset kynnysarvot ylittäviä hankintoja; EU:n kynnysarvot ylittäviä hankintoja

Mikäli toiminnassa/hankkeessa on tehty hankintoja?

Onko hankinnat toteutettu noudattaen lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista?

Onko pienhankinnoista kysytty tarjouksia kohtuullisten kustannusten selvittämiseksi?

Nuorten osallisuus

Millä keinoin ja millä konkreettisilla tavoilla nuoria osallistettiin järjestönne päätöksentekoon?

Millä tavoilla järjestö edisti nuorten kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa?
Mitä sellaisia tietoja ja taitoja nuori saa tästä toiminnasta toimiakseen yhteiskunnassa?

Palautus

Avustuksen viimeisin suoritus on maksettu

Palautettava summa

Korko

Korkolain mukainen viitekorko (www.suomenpankki.fi) lisättynä kolmella prosenttiyksiköllä.

Palautuksen suorituspäivä

Liitteet

Huom! Huolehdithan, että kohtiin liitettyjen asiakirjojen sisältö vastaa annettua otsikkoa. Mikäli asiakirjaa ei ole saatavilla, älä liitä kohtiin muita tai tyhjiä asiakirjoja.

Toimintakertomus tai vastaava muu selvitys toiminnasta

Allekirjoitettu tilinpäätös

Kohdennettujen yleisavustusten osalta kustannuspaikkaraportti

Pitkä tuloslaskelma

Tase-erittelyt

Toiminnan- /tilintarkastuskertomus ja toiminnan-/tilintarkastajan muistiot

Tilintarkastajan raportti avustuksen käytöstä, mikäli avustus yksin tai yhdessä muiden opetus- ja kulttuuriministeriöstä saatujen avustusten kanssa on vähintään 500 000 euroa

Lisätietoja (tarvittaessa)

Liite 3 Kysely yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien tilasta nuorisolan järjestöissä

Tämä kysely toteutetaan opinnäytetyön osana, jossa selvitetään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien tilaa nuorisolan järjestöissä, jotka saavat yleisavustusta. Kyselyn tulokset jaetaan valtion nuorisoneuvoston ja opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisotyön ja -politiikan vastuualueen virkamiesten kanssa. Valmis opinnäytetyö on luettavissa Theseuksessa. Pyydämme yhtä vastausta per avustuksen saaja, joten huomioitahan tämän vastatessanne. Vastauksen yhteydessä voi ilmoittaa edustamansa tahon, mutta se ei ole pakollista. Järjestöistä pyydetään taustatiedoiksi koko ja tyyppi, näiden ilmoittaminen on pakollista.

Kun kyselyssä puhutaan suunnitelmasta, tarkoitetaan tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvää asiakirjaa, jolla pyritään tunnistamaan ja puuttumaan syrjintään sekä edistämään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Tasa-arvolla tarkoitetaan sukupuoleen, sukupuolen ilmaisuun tai sukupuoli-identiteettiin liittyvän syrjinnän estämistä ja tasa-arvon edistämistä.

Pyydän vastauksia 31.3. mennessä.

Kysymykset ja yhteydenotot:

Hanna Kivimäki

hanna.kivimaki@metropolia.fi

Opinnäytetyön tekijä

1. Mikä järjestön tyyppi on?

Opetus- ja kulttuuriministeriön yleisavustuksen saajat jaetaan neljään eri kategoriaan. Jos et tiedä mitä kategoriaa edustat, vastaa muu. Kysymys on pakollinen.

- Nuorisojärjestö (kokonaisjäsenmäärästä taikka piirijärjestöjen ja paikallisyhdistysten yhteenlasketusta henkilöjäsenmäärästä vähintään 2/3 on nuoria)
- Nuorisotoimintaa edistävät järjestöt (toiminnasta ainakin osa on nuorten omaehtoista toimintaa ja nuorilla on tähän toiminnan osaan itsenäinen päätös- ja budjettivalta)
- Nuorisotyötä tekevät järjestöt (toiminnasta ainakin osa on nuorisotyötä ja tämä voidaan eritellä järjestön muusta toiminnasta)
- Nuorisotyön palvelujärjestöt (pääasiallinen tarkoitus on tarjota palveluja nuorisoalan järjestöille, kunnille tai muille nuorisoalan yhteisöille)

2. Keskus- ja jäsenjärjestöjen nuorten jäsenten yhteismäärä (alle 29v)

Vastausvaihtoehdot: 0-499; 500-1999; 2000-4999; 5000-14999; 15000-49999; yli 50 000; Ei suoria jäseniä.

3. Edustamasi vastaajataho

Luettelo opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisotyön ja -politiikan vastualueen yleisavustuskelpoisista nuorisojärjestöistä. Saatavilla: [https://okm.fi/documents/1410845/22671047/VALTIONAPUKELPOISET+NUORISOALAN+J%C3%84RJEST%C3%96T+12.10.2021.pdf/33de2309-f71c-ad93-ddec-647d4383f0f5/VALTIONAPUKELPOISET+NUORISOALAN+J%C3%84RJEST%C3%96T+12.10.2021.pdf/33de2309-f71c-ad93-ddec-647d4383f0f5/VALTIONAPUKELPOISET+NUORISOALAN+J%C3%84RJEST%C3%96T+12.10.2021.pdf?t=1634033511495](https://okm.fi/documents/1410845/22671047/VALTIONAPUKELPOISET+NUORISOALAN+J%C3%84RJEST%C3%96T+12.10.2021.pdf/33de2309-f71c-ad93-ddec-647d4383f0f5/VALTIONAPUKELPOISET+NUORISOALAN+J%C3%84RJEST%C3%96T+12.10.2021.pdf?t=1634033511495)

4. Onko teillä yhdenvertaisuus-, tasa-arvosuunnitelma tai jokin siihen rinnastettavissa oleva asiakirja?

Vastausvaihtoehdot: Kyllä; Ei.

5. Jos asiakirja kulkee jollakin muulla nimellä, kerro se tässä

6. Jos teillä ei ole yhdenvertaisuus- tai tasa-arvossuunnitelmaa, mistä se johtuu?

Mikäli vastaaja valitsee kysymykseen 5. vaihtoehdon "Ei", ohjaa kysely vastaamaan kysymykseen: Jos teillä ei ole yhdenvertaisuus- tai tasa-arvossuunnitelmaa, mistä se johtuu?

Vastausvaihtoehdot: Suunnitelmalle ei ole koettu tarvetta; Yhdenvertaisuuden edistäminen on jo sisällytetty muihin asiakirjoihin; Laadimme parhaillaan ensimmäistä suunnitelmaamme; Muu.

7. Muut avoimet kommentit

Tämän avoimen kentän jälkeen vastaajat, joilla ei ole yhdenvertaisuussuunnitelmaa ohjattiin kyselyn lopetussivulle..

8. Mitkä syrjintäperusteet yhdenvertaisuussuunnitelmassa on mainittu?

Vastausvaihtoehdot: ikä, alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, poliittinen toiminta, ammattiyhdistystoiminta, perhesuhteet, terveydentila, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen tai sukupuoli-identiteetti, muut henkilöön liittyvät syyt.

9. Onko asiakirjassa asetettu erikseen tavoite, toimenpide, mittari ja toteutumisen seuranta?

Vastausvaihtoehdot: Kyllä, kaikki yllämainitut; Tavoitteet; Toimenpiteet; Mittarit; Seuranta; Ei mitään yllämainittuja; Sisältöä ei ole jaoteltu yllämainittujen termien mukaan, eikä se ole rinnastettavissa niihin; Muu.

10. Toiminnassa on mukana nimettyjä henkilöitä, jotka tarkkailevat suunnitelman toteutumista esimerkiksi tapahtumilla. *Esimerkiksi häirintäyhdyshenkilö, turvallisuusvastaava.*

Vastausvaihtoehdot: Kyllä kaikissa järjestön tilaisuuksissa; Enemmistössä järjestön tilaisuuksista; Tällaista toimintamallia ei ole käytössä.

11. Onko yhdenvertaisuussuunnitelma julkisesti järjestön nähtävissä?

Esim. nettisivuille, jäsenistölle tarkoitettussa intrassa jne.

Vastausvaihtoehdot: Kyllä nettisivuilla; Kyllä, sisäisessä kanavassa jäsenten nähtävillä; Ei.

12. Miten suunnitelmaa toimeenpannaan tai minkälaisia toimenpiteitä se sisältää? *Voit mainita esimerkkitoimenpiteitä.*

13. Liittyykö suunnitelman sisältö: jäsenistöön, henkilöstöön, molempiin vai muu?

14. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumisesta kerätään palautetta?

Esim. jäsenkyselyn tai yhdenvertaisuuskyselyn yhteydessä

Vastausvaihtoehdot: Kyllä; Ei.

15. Mitä kerätyllä palautteella tehdään? *Palautetta kerätään aina ennen kuin suunnitelma päivitetään tms.*

16. Määritetäänkö yhdenvertaisuussuunnitelmassa tietty ajankohta, jolloin suunnitelmaa arvioidaan?

Vastausvaihtoehdot: Kyllä; Ei.

17. Kuinka usein arviointi tehdään?

18. Kuka hyväksyy yhdenvertaisuussuunnitelmaan?

Vastausvaihtoehdot: Liitto- syys-, tai vuosikokous; Hallituksen kokous; Muu.

19. Koetteko että yhdenvertaisuussuunnitelman käyttöönotto on tuonut selkeitä muutoksia toimintaan?

Vastausvaihtoehdot: Kyllä; Ei.

20. Tässä voit kuvailla esiin tulleita muutoksia toiminnassa

21. Minkälaisia muita työkaluja kaipaisitte yhdenvertaisuuden edistämiseen yhdenvertaisuussuunnitelman lisäksi?

22. Minkälaisia aineistoja/taustamateriaaleja olette käyttäneet apuna suunnitelman laatimisessa?

23. Minkälaisia toimenpiteitä opetus- ja kulttuuriministeriö voisi tehdä, jotta suunnitelmien toimeenpano helpottuisi?

Esimerkiksi koulutusta yhdenvertaisuuden toteutumisesta järjestötoiminnassa tai ohjeistuksia.

24. Avoin kenttä muille kommenteille
